



Svet
Evropske unije

Bruselj, 18. oktober 2023
(OR. en)

14009/23

VISA 201
COEST 548
COWEB 123
MIGR 323
FRONT 307
ASIM 90
COMIX 445

SPREMNI DOPIS

Pošiljatelj: za generalno sekretarko Evropske komisije:
direktorica Martine DEPREZ

Datum prejema: 18. oktober 2023

Prejemnik: Thérèse BLANCHET, generalna sekretarka Sveta Evropske unije

Št. dok. Kom.: COM(2023) 730 final

Zadeva: **POROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU IN SVETU
ŠESTO POROČILO NA PODLAGI MEHANIZMA ZA ZADRŽANJE
IZVZETJA IZ VIZUMSKE OBVEZNOSTI**

Delegacije prejmejo priloženi dokument COM(2023) 730 final.

Priloga: COM(2023) 730 final



Bruselj, 18.10.2023
COM(2023) 730 final

POROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU IN SVETU
ŠESTO POROČILO NA PODLAGI MEHANIZMA ZA ZADRŽANJE IZVZETJA IZ
VIZUMSKE OBVEZNOSTI

Vsebina

UVOD	2
I. DRŽAVE V SOSEDSTVU EU.....	6
1. DRŽAVE, KI SO IZVZETE IZ VIZUMSKE OBVEZNOSTI MANJ KOT SEDEM LET	6
GRUZIJA	6
UKRAJINA	11
2. DRŽAVE, KI SO IZVZETE IZ VIZUMSKE OBVEZNOSTI VEČ KOT SEDEM LET	16
ALBANIJA	16
BOSNA IN HERCEGOVINA.....	19
REPUBLIKA MOLDAVIJA.....	22
ČRNA GORA.....	25
SEVERNA MAKEDONIJA.....	28
SRBIJA	31
II. DRUGE DRŽAVE, IZVZETE IZ VIZUMSKE OBVEZNOSTI.....	35
DRŽAVE, IZVZETE IZ VIZUMSKE OBVEZNOSTI, KI IZVAJAJO SCHEME DRŽAVLJANSTVA ZA VLAGATELJE	35
VANUATU	36
VZHODNOKARIBSKE DRŽAVE	38
ZAKLJUČEK	40

UVOD

Liberalizacija vizumskega režima je eden od stebrov sodelovanja EU na področju migracij, varnosti in pravosodja. Spodbuja mobilnost in stike med ljudmi.

Člen 8(4) Uredbe (EU) 2018/1806 (v nadaljnjem besedilu: uredba o vizumih)¹ določa, da mora Komisija zagotoviti primeren nadzor nad stalnim izpolnjevanjem zahtev za izvzetje iz vizumske obveznosti s strani držav, katerih državljani so vstop v EU brez vizuma pridobili po uspešni sklenitvi dialoga o liberalizaciji vizumskega režima. Zato je Komisija od leta 2017 sprejela pet poročil na podlagi mehanizma za zadržanje izvzetja iz vizumske obveznosti², ki zajemajo iz vizumske obveznosti izvzete države Zahodnega Balkana (Albanijo, Bosno in Hercegovino, Črno goro, Severno Makedonijo in Srbijo) in vzhodnega partnerstva (Gruzijo, Republiko Moldavijo – v nadaljnjem besedilu: Moldavija – in Ukrajino).

Komisija je na podlagi ugotovitev iz teh poročil in splošnega spremljanja brezvizumskih režimov, ki jih ima EU vzpostavljene po vsem svetu³, 30. maja 2023 sprejela sporočilo⁴, v katerem je izpostavila glavne izzive na področju nedovoljenih migracij in varnosti, povezane z delovanjem brezvizumskih režimov, ter glavne pomanjkljivosti sedanjega mehanizma za zadržanje izvzetja iz vizumske obveznosti, opredelila pa je tudi postopek posvetovanja o možnostih za obravnavo teh izzivov in izboljšanje mehanizma.

Eden od vidikov iz sporočila se je nanašal na potrebo po okrepljenem spremljanju držav, ki so izvzete iz vizumske obveznosti, v skladu s sklepi Evropskega sveta z dne 9. februarja 2023⁵. Kot je predsednica Ursula von der Leyen napovedala v pismu Evropskemu svetu z dne 20. marca 2023, Komisija danes predstavlja zakonodajni predlog za revizijo mehanizma za zadržanje izvzetja iz vizumske obveznosti⁶ ter novo strateško in celovito poročilo na podlagi mehanizma za zadržanje izvzetja iz vizumske obveznosti. Eden od glavnih ciljev predloga je okrepiti naloge spremljanja in poročanja, ki jih opravlja Komisija, z uvedbo izrecne možnosti, da bi poročilo na podlagi mehanizma za zadržanje izvzetja iz vizumske obveznosti zajelo še druga geografska območja zunaj sosednjih držav EU, s poudarkom na tistih tretjih državah, v katerih se pojavljajo specifične težave, ki bi lahko, če ne bodo obravnavane, privedle do sprožitve mehanizma za zadržanje.

V poročilu je v skladu s členom 8(4) Uredbe (EU) 2018/1806 ocenjeno, ali državi (Gruzija in Ukrajina), ki sta dialog o liberalizaciji vizumskega režima sklenili pred manj kot sedmimi leti, stalno izpolnjujeta zahteve za liberalizacijo vizumskega režima. Poročanje o državah, ki so dialog o liberalizaciji vizumskega režima sklenile pred več kot sedmimi leti (Albanija, Bosna in Hercegovina,

¹ Uredba (EU) 2018/1806 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 14. novembra 2018 o seznamu tretjih držav, katerih državljani morajo pri prehodu zunanjih meja imeti vizume, in držav, katerih državljani so izvzeti iz te obveznosti, UL L 303, 28.11.2018, str. 39.

² COM(2017) 815 final (prvo poročilo), COM(2018) 856 final (drugo poročilo), COM(2020) 325 final (tretje poročilo), COM(2021) 602 final (četrtο poročilo) in COM(2022) 715 final/2 (peto poročilo).

³ Kot so navedeni v Prilogi II k Uredbi (EU) 2018/1806.

⁴ Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu in Svetu o spremljanju brezvizumskih režimov EU, COM(2023) 297 final.

⁵ Izredno zasedanje Evropskega sveta (9. februarja 2023) – Sklepi, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-1-2023-INIT/sl/pdf>. Evropski svet je poudaril, da je „[u]sklajevanje sosednjih držav z vizumsko politiko EU [...] nujno in ključnega pomena za upravljanje migracij, pa tudi za splošno dobro delovanje in vzdržnost brezvizumskih režimov, kjer je to ustrezno,“ ter da „bi bilo treba izboljšati spremljanje vizumskih politik sosednjih držav“.

⁶ COM(2023) 642.

Moldavija, Črna gora, Severna Makedonija in Srbija)⁷, pa je osredotočeno na specifične izzive, povezane z brezvizumskimi režimi v teh državah, kot so usklajevanje vizumske politike, sheme državljanstva za vlagatelje, sodelovanje pri ponovnem sprejemu in neutemeljene prošnje za azil.

Vprašanja v zvezi z merili, obravnavanimi v okviru dialogov o liberalizaciji vizumskega režima, ki so jih države že sklenile, se za vseh osem držav ocenjujejo v okviru procesa širitve, in sicer v okviru poglavja 23 (sodstvo in temeljne pravice) ter poglavja 24 (pravosodje in notranje zadeve), o njih pa se bo podrobno poročalo v prihodnjem letnem širitvenem svežnju Komisije. Natančneje, širitveni sveženj vsebuje tudi podrobno poročilo o prizadevanjih držav kandidat in potencialnih kandidat za okrepitev pravne države in boja proti korupciji. Ta sta del tako imenovanih „temeljnih elementov“, na katerih temeljita pristopni proces in splošna hitrost napredka partneric na njihovi poti v EU.

Kar zadeva Zahodni Balkan, poročilo temelji na tekočem izvajanju akcijskega načrta EU za obravnavo migracij na zahodnobalkanski poti, ki ga je Komisija predstavila 5. decembra 2022⁸. Akcijski načrt je odziv na izzive, ki med drugim vključujejo porast nedovoljenih migracij v EU po zahodnobalkanski poti v letu 2022. Povečano število prehodov zunanjih meja držav članic je bilo do neke mere posledica sekundarnih gibanj čez regijo in brezvizumskih prihodov oseb, ki potujejo naprej v EU, na Zahodni Balkan. Akcijski načrt je prispeval k zmanjšanju števila prihodov, njegov cilj pa je razviti skupno in usklajeno ukrepanje na ravni EU, pa tudi dodatno okrepiti sodelovanje med EU in partnericami z Zahodnega Balkana na področju migracij. Akcijski načrt zajema upravljanje meja, zmogljivosti za azil in sprejem, boj proti tihotapljenju migrantov, sodelovanje pri ponovnem sprejemu in vračanje ter usklajevanje vizumske politike.

Na splošno se je na vseh teh področjih politike zaradi okrepljenega sodelovanja in ozaveščanja vseh partneric z Zahodnega Balkana na vseh ravneh ohranila dobra hitrost izvajanja. Vendar je treba delo pri izvajanju akcijskega načrta nadaljevati. Nedovoljene migracije ostajajo ključni izziv za partnerice z Zahodnega Balkana. Boj proti tihotapljenju migrantov in trgovini z ljudmi ostaja prednostna naloga. Čeprav so bile zaradi povečanja števila nedovoljenih prihodov v letu 2022 v regiji ponovno uvedene vizumske obveznosti za nekatera ključna državljanstva, je treba zagotoviti nadaljnje usklajevanje vizumske politike. Komisija je povečala svojo finančno podporo, tako da so skupna finančna sredstva v okviru instrumenta za predpristopno pomoč (IPA III), namenjena dejavnostim v regiji, ki so povezane z migracijami, znašala 291,9 milijona EUR (za obdobje 2021–2023).

Leta 2023 je bilo do 31. avgusta evidentiranih 62 967 nedovoljenih prehodov mej pri vstopu v države članice EU vzdolž zahodnobalkanske poti⁹. To pomeni 28-odstotno zmanjšanje v primerjavi z enakim obdobjem leta 2022 in je v veliki meri rezultat tekočega usklajevanja vizumskega režima s partnericami z Zahodnega Balkana. Največ oseb, opaženih na tej poti, je še vedno državljanov Sirije, Afganistana in Turčije.

⁷ V skladu s členom 8(4) Uredbe (EU) 2018/1806 mora Komisija poročati le v obdobju sedmih let po datumu začetka veljavnosti liberalizacije vizumskega režima za navedene tretje države, po izteku tega obdobja pa, če meni, da je to potrebno, ali na zahtevo Evropskega parlamenta ali Sveta.

⁸ https://home-affairs.ec.europa.eu/system/files/2022-12/Western%20Balkans_en.pdf

⁹ Operativni podatki, Frontex, <https://www.frontex.europa.eu/what-we-do/monitoring-and-risk-analysis/migratory-map/>.

Poročilo temelji na prispevkih osmih v njem zajetih držav, Evropske službe za zunanje delovanje in delegacij EU, ustreznih agencij EU na področju pravosodja in notranjih zadev¹⁰ ter držav članic. Sedemnajst držav članic je zagotovilo prispevke, ki so vsebovali ustrezne primere sodelovanja z zadevnimi državami na področjih migracij in varnosti. Na teh prispevkih so temeljile ustrezne ocene iz poročila.

V tem šestem poročilu so ocenjeni ukrepi, ki so jih zadevne države sprejele v letu 2022, skupaj s posodobitvami za leto 2023, za katere se zdi, da pomembno vplivajo na letošnja priporočila. Vsebuje tudi poročilo o operativnem sodelovanju z EU in državami članicami¹¹ ter vključuje pregled migracijskih trendov¹², ki temelji na Eurostatovih podatkih za statistično leto 2022, vključno s spremembami v primerjavi z letom 2021.

Kot je bilo napovedano v sporočilu z dne 30. maja 2023 in v skladu z novim pristopom iz zakonodajnega predloga o reviziji mehanizma za zadržanje, ki se že izvaja, so v poročilu prvič zajeta tudi druga geografska območja zunaj držav v sosedstvu EU, s poudarkom na državah, izvzetih iz vizumske obveznosti, v katerih se pojavljajo specifične težave in s katerimi bo morda potrebno nadaljnje sodelovanje, da bi se obravnavali posebni migracijski in/ali varnostni izzivi, ki bi jih bilo mogoče oceniti v okviru mehanizma za zadržanje izvzetja iz vizumske obveznosti. Glede na enega od glavnih izzivov, opredeljenih v navedenem sporočilu, oddelek II poročila vsebuje ocene držav, ki so izvzete iz vizumske obveznosti in ki upravljajo sheme državljanstva za vlagatelje. Sheme državljanstva za vlagatelje (ali programi državljanstva za vlagatelje, ki se pogosto imenujejo tudi „zlata potni listi“), ki jih upravljajo tretje države z brezvizumskim dostopom do EU, predstavljajo številna varnostna tveganja za EU. V okviru teh shem se državljanske pravice podeljujejo na podlagi lokalnih naložb ali proti plačilu pavšalne pristojbine, pri čemer so zahteve glede prebivališča nizke oziroma neobstoječe, varnostno preverjanje je slabo, prav tako pa ni dejanske povezave z zadevno tretjo državo. Zadevne tretje države te sheme pogosto oglašujejo kot „zlate potne liste“, katerih izrecni namen je, da državljanom tretjih držav, ki bi drugače potrebovali vizum, omogočijo potovanje v Unijo brez vizuma. Take sheme lahko upravičencem omogočijo, da se izognejo rednemu schengenskemu vizumskemu postopku ter poglobljeni oceni posameznih migracijskih in varnostnih tveganj, ki jo ta postopek vključuje, vključno z morebitnim izogibanjem ukrepom za preprečevanje pranja denarja in financiranja terorizma¹³.

Komisija spremlja vse tretje države, izvzete iz vizumske obveznosti, ki upravljajo sheme državljanstva za vlagatelje. Trenutno se v zvezi z več tretjimi državami, izvzetimi iz vizumske obveznosti, izvaja natančen pregled zaradi morebitnih tveganj, ki jih povzročajo njihove sheme državljanstva za vlagatelje, ali zaradi njihovih načrtov za vzpostavitev takih shem.

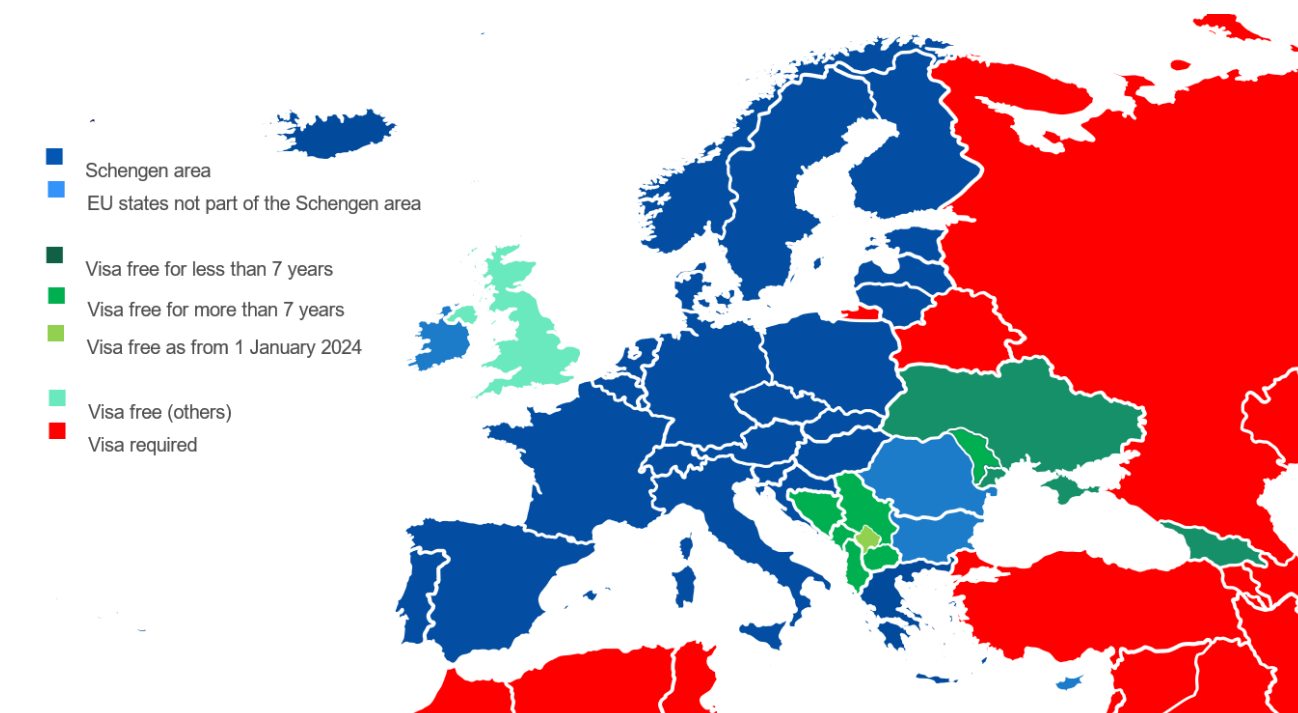
¹⁰ Agencija Evropske unije za azil (EUAA), Evropska agencija za mejno in obalno stražo (Frontex), Agencija Evropske unije za pravosodno sodelovanje v kazenskih zadevah (Eurojust) ter Agencija Evropske unije za sodelovanje na področju preprečevanja, odkrivanja in preiskovanja kaznivih dejanj (Europol).

¹¹ V tem poročilu izraz „države članice“ pomeni države članice, ki uporabljajo Uredbo (EU) 2018/1806 (uredba o vizumih), tj. vse sedanje države članice (razen Irske) in pridružene schengenske države.

¹² Medtem ko so merila za liberalizacijo vizumskega režima, kar zadeva migracije, omejena na migracijske politike zadevnih tretjih držav, so v oddelku o migracijskih trendih obravnavane nedovoljene migracije v države članice, odločitve o zavrnitvi vstopa, ki so jih izdale države članice, in prošnje za mednarodno zaščito, ki so jih v državah članicah vložili državljani držav, zajetih v poročilu.

¹³ Poročilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij Sheme državljanstva in prebivanja za vlagatelje v Evropski uniji, COM(2019) 12 final, str. 23.

I. DRŽAVE V SOSEDSTVU EU



1. DRŽAVE, KI SO IZVZETE IZ VIZUMSKE OBVEZNOSTI MANJ KOT SEDEM LET

GRUZIJA

1. Usklajevanje vizumske politike

Gruzija uporablja brezvizumski režim za 24 držav, ki so na seznamu EU z državami, za katere velja vizumska obveznost¹⁴: Armenijo, Azerbajdžan, Bahrajn, Belorusijo, Belize, Bocvano, Dominikansko republiko, Ekvador, Iran, Jordanijo, Kazahstan, Kuvajt, Kirgizistan, Libanon, Oman, Katar, Rusijo, Saudovo Arabijo, Južno Afriko, Tadžikistan, Tajsko, Turčijo, Turkmenistan in Uzbekistan.

Gruzija v letu 2022 ni dosegla napredka pri nadaljnjem usklajevanju vizumske politike.

2. Varnost dokumentov, vključno z biometričnimi podatki

Gruzija od leta 2010 izdaja biometrične potne liste. Nebiometrični potni listi bodo v celoti ukinjeni do 1. januarja 2025, ko bodo prenehali veljati zadnji potni listi, ki so še v obtoku. Gruzija v okviru sodelovanja z Interpolom izmenjuje informacije o izgubljenih in ukradenih potnih listih.

3. Integrirano upravljanje meja, upravljanje migracij, azil

Gruzija si je še naprej prizadevala za rešitev vprašanja neutemeljenih prošenj za azil, ki jih njeni državljani vložijo v državah članicah. Gruzijški organi na podlagi novega zakona o vstopu in izstopu, ki je začel veljati januarja 2021, od leta 2022 na gruzijskih mejnih prehodih izvajajo tako imenovano „kontrolno ob izstopu“. Gruzija poroča, da je bilo mogoče s tem sistemom v obdobju 2021/2022 preprečiti odhod skupno 4 677 državljanom Gruzije, za katere se je štelo, da predstavljajo tveganje nedovoljenih migracij v EU.

¹⁴ Priloga I k Uredbi (EU) 2018/1806.

Gruzijski organi so si še naprej prizadevali za rešitev te težave s kazenskim pregonom oseb in skupin, vpletelih v tihotapljenje migrantov, vključno s tistimi, ki so vpletene v zagotavljanje neresničnih informacij o možnostih za vložitev prošelj za azil v EU, ki bodo odobrene. Vendar je število oseb, ki so dejansko obtožene, še vedno nizko (11 v letu 2022).

Gruzija z zadevnimi državami članicami EU redno sodeluje pri obravnavi vprašanj, povezanih s potovanjem brez vizumov, vključno s preprečevanjem nezakonitega prebivanja njenih državljanov. To sodelovanje je v letu 2022 vključevalo napotitev 16 gruzijskih policistov v nekatere države članice EU, da bi pomagali lokalnim organom kazenskega pregona, pri čemer je bilo izvedenih osem skupnih operacij.

Gruzija redno sodeluje z agencijo Frontex na podlagi delovnega dogovora o operativnem sodelovanju, ki je bil prenovljen leta 2021. Več uradnikov agencije Frontex je bilo napotenih na kopenske in morske mejne prehode ter na mednarodni letališči v Tbilisiju in Kutaisiju. Prav tako so bili gruzijski policisti napoteni na letališča zadevnih držav članic EU. Glavni namen tega sodelovanja je preprečiti, da bi državljani Gruzije zlorabili potovanje brez vizumov, med drugim z vložitvijo neutemeljenih prošelj za azil.

Gruzija je tesno sodelovala z državami članicami na področju ponovnega sprejema. Delež pozitivnih odločitev gruzijskih organov o prošnjah za ponovni sprejem v celotnem obdobju 2017–2022 v povprečju znaša 98 %. Gruzija je zelo tesno sodelovala tudi na področju vračanja, vključno z leti za repatriacijo za namene vračanja. Gruzijski spremljevalci so se leta 2022 udeležili usposabljanja agencije Frontex o zbirnih operacijah vračanja¹⁵, da bi se med izvajanjem takih operacij zagotovili najvišji standardi EU. Več držav članic in agencija Frontex so izrazile zadovoljstvo nad dobrim sodelovanjem z Gruzijo pri uporabi letov za repatriacijo za namene vračanja.

4. Spremljanje trendov nedovoljenih migracij, prošelj za mednarodno zaščito, vračanja in ponovnega sprejema

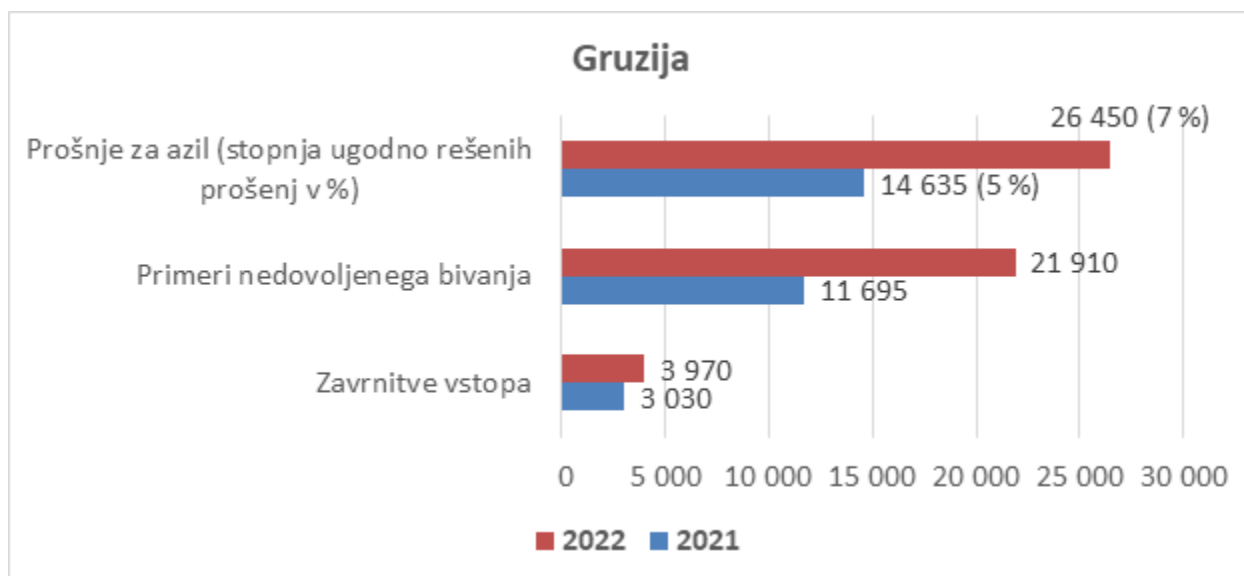
Število prošelj za mednarodno zaščito, ki so jih državljani Gruzije vložili v državah članicah, se je leta 2022 povečalo za 81 % v primerjavi z letom 2021, pri čemer je bilo leta 2022 vložjenih 26 450 prošelj (leta 2021 pa 14 635). Stopnja ugodno rešenih prošelj¹⁶ se je zvišala, in sicer s 5 % v letu 2021 na 7 % v letu 2022.

Leta 2022 je bilo 25 nedovoljenih prehodov meje državljanov Gruzije v države članice. Leta 2022 se je število državljanov Gruzije, za katere je bilo ugotovljeno, da v državah članicah prebivajo nezakonito, povečalo za 87 %, pri čemer je bilo leta 2022 takih 21 910, leta 2021 pa 11 695. Število zavrnitev vstopa državljanom Gruzije se je povečalo za 31 %, in sicer s 3 030 v letu 2021 na 3 970 v letu 2022.

V letu 2022 se je število odločb o vrnitvi, izdanih državljanom Gruzije, povečalo za 50 % (16 275 v letu 2022 v primerjavi z 10 820 v letu 2021), prav tako se je povečalo tudi število vrnjenih oseb (7 760 v letu 2022 v primerjavi s 4 935 v letu 2021, kar pomeni 57-odstotno povečanje). Stopnja vračanja se je nekoliko izboljšala, in sicer s 46 % v letu 2021 na 48 % v letu 2022.

¹⁵ V okviru zbirnih operacij vračanja povratnike na letališču odhoda prevzamejo organi ciljne države. Ta država nečlanica EU zagotovi prevozna sredstva in spremljevalce.

¹⁶ V tem poročilu je stopnja ugodno rešenih prošelj izračunana kot delež pozitivnih odločitev na prvi stopnji (tudi v zvezi z zaščito na podlagi Ženevske konvencije, subsidiarno zaščito in humanitarnim statusom) glede na skupno število odločitev na prvi stopnji. Za opredelitev glej https://home-affairs.ec.europa.eu/pages/glossary/recognition-rate-procedures-international-protection_en.



Vir: Eurostat.

5. Javni red in varnost

Gruzija si je še naprej prizadevala za boj proti korupciji. Parlament je leta 2022 sprejel zakonodajo o ustanovitvi urada za boj proti korupciji, tj. agencije, pristojne za oblikovanje protikorupcijske politike in spremljanje njenega izvajanja. Pristojnost tega urada vključuje spremljanje prijav premoženjskega stanja visokih uradnikov in finančnih dejavnosti političnih strank, zaščito žvižgačev ter odkrivanje in preprečevanje navzkrižij interesov v javnih institucijah.

Okvir za usklajevanje politik je vzpostavljen, vendar pa se glavna platforma za usklajevanje protikorupcijske politike, tj. nacionalni protikorupcijski svet, ni sestala od leta 2019. Uradu za boj proti korupciji so bili po njegovi ustanovitvi dodeljeni nekateri vidiki usklajevanja politik. Mandata urada in sveta, zlasti na področjih razvoja in spremljanja politik, je treba jasno razmejiti. Gruzija je konec septembra 2023 Beneški komisiji poslala prošnjo za mnenje glede obstoječih zakonov o ustanovitvi urada za boj proti korupciji in o posebni preiskovalni službi.

Na operativni ravni je za boj proti korupciji pristojna protikorupcijska agencija gruzijske državne varnostne službe. To nalogo je opravljal tudi urad za javno upravo, ki podpira izvajanje protikorupcijske politike med javnimi uslužbenci v Gruziji, pri čemer je ena od njegovih glavnih nalog upravljanje sistema prijav premoženjskega stanja in izjav o interesu za javne uslužbence. V prvih devetih mesecih leta 2022 je bilo zaradi korupcije preganjanih 115 oseb, 95 pa jih je bilo obsojenih. Pristojnost za prijave premoženjskega stanja je bila zdaj prenesena na urad za boj proti korupciji.

Še vedno je treba obravnavati področje korupcije na visoki ravni, zlasti izziv obsežnih osebnih interesov ter njihovih vplivov na političnem, pravosodnem in gospodarskem področju. Gruzija je februarja 2023 izstopila iz mreže OECD za boj proti korupciji za Vzhodno Evropo in Srednjo Azijo (OECD/ACN).

Gruzija je sodelujoča država Skupine držav proti korupciji (GRECO). Izvedla ali obravnavala je osem od 16 priporočil iz poročila o oceni v okviru četrtega kroga ocenjevanja. Maja 2023 je izvedla eno še neuresničeno priporočilo GRECO, tako da je področje uporabe ureditve prijave premoženjskega stanja razširila na vse tožilce. Priporočilo o omejitvi imunitete sodnikov na dejavnosti, povezane z njihovim sodelovanjem pri sodnem odločanju („funkcionalna imuniteta“), je treba še izvesti.

Gruzija si je prizadevala izboljšati pravna orodja za boj proti pranju denarja in financiranju terorizma, tako da je povečala pristojnosti službe za finančni nadzor in ustanovila stalno medagencijsko komisijo. Ta komisija je zadolžena za pripravo nacionalne strategije in akcijskega načrta za preprečevanje pranja denarja in financiranja terorizma za obdobje 2023–2025 ter njuno predložitev vladi. Prvo delovno srečanje komisije je potekalo 20. septembra 2022. Na operativni ravni so bile maja 2022 sprejete nove smernice o zasegu kriptosredstev, ki ga preiskovalci in tožilci zdaj pogosto uporabljajo v kazenskih zadevah v zvezi s pranjem denarja.

Na področju boja proti terorizmu sta bila januarja 2022 sprejeta nova nacionalna strategija za boj proti terorizmu za obdobje 2022–2026 in z njo povezan akcijski načrt. Strategija vključuje sprejetje mehanizma finančnih sankcij, pri čemer upošteva priporočila Projektne skupine za finančno ukrepanje (FATF) in priporočila iz poročila odbora MONEYVAL o Gruziji za leto 2020¹⁷. Gruzijška državna varnostna služba (SSSG) je še naprej dejavno sodelovala z Europolom, pri čemer se je pridružila skupini za sodelovanje na področju boja proti terorizmu in sodelovala v analitičnih projektih, med drugim v programu za sledenje financiranja terorističnih dejavnosti.

Gruzijški organi kazenskega pregona svoja prizadevanja v okviru nacionalne strategije za boj proti organiziranemu kriminalu za obdobje 2021–2024 osredotočajo na boj proti kibernetiki kriminaliteti in nedovoljenemu prometu s prepovedanimi drogami, ki je usmerjen v EU in prinaša znatne dobičke kriminalnim združbam. Gruzija je poročala o povečanju števila ustreznega osebja v letu 2022, prizadevanjih za okrepitev medagencijskega sodelovanja in začetku kampanj ozaveščanja javnosti, zlasti o nevarnostih, povezanih s kibernetiko kriminaliteto. Prav tako si je prizadevala, da bi v svoje organe kazenskega pregona uvedla koncepta v skupnost usmerjenega policijskega dela in obveščevalno vodenih policijskih dejavnosti, ki med drugim temeljita na rezultatih projekta Podprimo boj proti organiziranemu kriminalu v Gruziji¹⁸, ki ga je financirala EU.

Gruzija ima vzpostavljeno mrežo policijskih atašejev v številnih državah članicah EU in urad za zvezo pri Europolu. Zlasti tesno sodeluje z Evropskim centrom za boj proti hudim kaznivim dejanjem in organiziranemu kriminalu pri Europolu, ki se ukvarja s kriminalnimi združbami v državah vzhodnega partnerstva. Gruzija je tudi dejavno vključena v dejavnosti Evropske večdisciplinarne platforme proti grožnjam kriminala (EMPACT). Leta 2022 je sodelovala pri osmih od 15 operativnih akcijskih načrtov, imenovan pa je bil tudi nacionalni koordinator za platformo EMPACT. Delovni dogovor s CEPOL, ki je nadomestil prejšnji sporazum o sodelovanju, je bil podpisan 22. junija 2022.

Gruzija je septembra 2022 z Evropskim centrom za spremljanje drog in zasvojenosti z drogami (EMCDDA) podpisala drugi dokument o delovnem dogovoru za tehnično sodelovanje. V Gruziji je na voljo več nacionalnih sistemov zbiranja podatkov, nekateri od njih pa so združljivi s protokoli EMCDDA.

Gruzija je upravičenka v okviru projekta „EMCDDA4GE“, ki je osredotočen na prenos znanja in krepitev zmogljivosti na področjih spremljanja drog, poročanja o njih in preprečevanja njihove uporabe ter zdravljenja zasvojenosti z drogami.

Gruzija je 28. septembra 2022 sklenila delovni dogovor z Evropskim javnim tožilstvom (EJT). Leta 2022 se je v okviru sodelovanja z Eurojustom pridružila dvema skupnima preiskovalnima skupinama s sorodnimi organi iz EU. Gruzija je imenovala tožilca za zvezo pri Eurojustu.

¹⁷ <https://rm.coe.int/moneyval-2020-20-5th-round-mer-georgia/1680a03271>

¹⁸ <https://police.ge/en/ministry/structure-and-offices/international-relations-department/donor-coordination/proectqebis-shesakheb/ongoing-projects/teqnikuri-daxmareba-organizaciuli-danashauli>

6. Zunanji odnosi in temeljne pravice

Komisija je v petem poročilu na podlagi mehanizma za zadržanje izvzetja iz vizumske obveznosti Gruziji priporočila, naj postopek imenovanja sodnikov vrhovnega sodišča popolnoma uskladi s priporočili Beneške komisije¹⁹ ter naj sprejme in izvaja zakonodajo za ocenjevanje integritete in uspešnosti sodnikov vrhovnega sodišča.

Gruzija še ni v celoti izvedla ustreznih priporočil Beneške komisije. Kandidatom v postopku imenovanja sodnikov vrhovnega sodišča je še vedno treba zagotoviti učinkovito pravico do pritožbe, in sicer tako, da se pojasni zavezujoča narava odločitve vrhovnega sodišča za visoki sodni svet. Gruzija še ni začela postopka priprave zakonodaje o dodatnih preverjanjih integritete sodnikov vrhovnega sodišča, pri katerih bi sodelovali mednarodnimi strokovnjaki, ki bi imeli odločilen glas.

Komisija je v petem poročilu na podlagi mehanizma za zadržanje izvzetja iz vizumske obveznosti priporočila tudi, naj Gruzija zagotovi neodvisnost svojega organa za varstvo podatkov, tj. službe za varstvo osebnih podatkov. Junija 2023 je bil sprejet nov zakon o varstvu podatkov, ki je bil septembra 2023 poslan v mnenje Beneški komisiji. Zakon je namenjen uskladitvi gruzijske zakonodaje s pravnim redom EU in na splošno prinaša izboljšave v primerjavi z zakonom iz leta 2011. Vendar je še vedno treba obravnavati več vprašanj, zlasti v zvezi s pravili o mednarodnih prenosih podatkov in nekaterimi izvzetji/omejitvami glede pravic do varstva podatkov.

7. Priporočila

Gruzija na splošno še naprej izpolnjuje merila za liberalizacijo vizumskega režima in je sprejela ukrepe za izvajanje prejšnjih priporočil Komisije. Kljub temu so potrebna nadaljnja prizadevanja. Nadalje je treba obravnavati zlasti naslednja vprašanja:

- a) uskladitev vizumske politike Gruzije, kar zadeva seznam EU s tretjimi državami, za katere velja vizumska obveznost, zlasti v zvezi z državami, ki pomenijo tveganje nedovoljenih migracij ali varnostno tveganje za EU;
- b) okrepitev ukrepov za rešitev vprašanj neutemeljenih prošelj za azil in nezakonitega prebivanja v državah članicah;
- c) sodelovanje pri ukrepih iz operativnega akcijskega načrta platforme EMPACT za boj proti tihotapljenju migrantov;
- d) ustanovitev urada za odvzem premoženjske koristi in urada za upravljanje premoženjske koristi ter okrepitev prizadevanj za odvzem premoženjske koristi s sledenjem, zamrznitvijo, zaplembo in onemogočitvijo uporabe premoženjske koristi;
- e) sprejetje nove protikorupcijske strategije in akcijskega načrta, pri čemer je treba zagotoviti ustrezne vire za njuno izvajanje ter posebno pozornost nameniti preiskovanju in pregonu v zadevah korupcije na visoki ravni ter odločanju o teh zadevah;
- f) zagotovitev, da so v zakonodaji o uradu za boj proti korupciji, posebni preiskovalni službi in službi za varstvo osebnih podatkov upoštevana priporočila Beneške komisije.

¹⁹ Priporočila iz mnenja N949/2019 Beneške komisije, sprejetega 24. junija 2019 ter nato še 30. septembra 2020 in 1. aprila 2021.

UKRAJINA

Rusija je 24. februarja 2022 začela obsežno vojno agresijo proti Ukrajini. Evropska unija in mednarodna skupnost sta se na to odzvali enotno in na način, ki je brez primere. Ključni element tega odziva je bila soglasna odločitev držav članic o predlogu Komisije za aktivacijo Direktive o začasni zaščiti²⁰, s katero je bila državljanom Ukrajine (in drugim kategorijam oseb), razseljenim iz te države 24. februarja 2022 ali pozneje, dodeljena začasna zaščita. Svet se je 28. septembra 2023 na predlog Komisije strinjal, da bo aktivacijo direktive o začasni zaščiti podaljšal s 4. marca 2024 do 4. marca 2025.

Od takrat brezvizumski režim med EU in Ukrajino lajša potovanje v Ukrajino in iz nje, s čimer podpira izvajanje začasne zaščite v EU.

1. Usklajevanje vizumske politike

Ukrajina uporablja brezvizumski režim za 15 držav, ki so na seznamu EU z državami, za katere velja vizumska obveznost: Armenijo, Azerbajdžan, Bahrajn, Belorusijo, Ekvador, Kazahstan, Kuvajt, Kirgizistan, Mongolijo, Oman, Katar, Saudovo Arabijo, Tadžikistan, Turčijo in Uzbekistan.

V letu 2022 ni bil dosežen napredek pri povečanju usklajenosti s seznamom EU z državami, za katere velja vizumska obveznost.

2. Varnost dokumentov, vključno z biometričnimi podatki

Ukrajina izdaja biometrične potne liste od leta 2015. Zadnji nebiometrični potni listi so bili izdani leta 2016, njihova popolna opustitev pa je načrtovana za leto 2026, ko jim bo potekla veljavnost.

Služba za migracije, ki je del ministrstva za notranje zadeve in je pristojna za potne liste, je 24. februarja 2022 začasno prenehala delovati, dokler ni bila potrebna oprema premeščena na varno ozemlje. Vsi informacijski sistemi službe za migracije trenutno delujejo redno, razen tistih na ozemljih, ki so pod nezakonito rusko zasedbo.

28. februarja 2022 je bil sprejet izreden ukrep, ki je omogočil podaljšanje veljavnosti potnih listov za največ pet let in vstavitev fotografij otrok v potne liste staršev, da bi se državljanom Ukrajine omogočilo potovanje v EU. Ta začasni postopek se je 18. oktobra 2022 začel uporabljati tudi za primere, ko so potrebna nujna potovanja, npr. zaradi nujne zdravstvene oskrbe ali zaradi smrti sorodnika v tujini.

Izmenjava informacij o ukradenih in izgubljenih dokumentih med ustreznimi ukrajinskimi organi ter posredovanje teh informacij v Interpolove podatkovne zbirke o ukradenih in izgubljenih dokumentih sta potekala brez prekinitve, tudi po začetku ruske vojne agresije.

3. Integrirano upravljanje meja, upravljanje migracij, azil

Obsežna ruska invazija in vojna agresija proti Ukrajini sta povzročili največjo selitev prebivalstva v Evropi po drugi svetovni vojni. Milijoni Ukrajincev so morali zapustiti svoja prebivališča in oditi v tujino ali v zahodna območja Ukrajine. Razseljenost ljudi, ki jih je prizadela ruska vojna agresija proti Ukrajini, se nenehno spreminja, odvisno od stopnjevanja sovražnosti.

²⁰ Izvedbeni sklep Sveta (EU) 2022/382 z dne 4. marca 2022 o ugotovitvi obstoja množičnega prihoda razseljenih oseb iz Ukrajine v smislu člena 5 Direktive 2001/55/ES in z učinkom uvedbe začasne zaščite, ST/6846/2022/INIT, UL L 71, 4.3.2022, str. 1.

Po 24. februarju 2022 je na upravljanje ukrajinskih meja vplivala ruska agresija. Nekatere obmejne sektorje je zasedla Rusija, drugi pa so postali vojno območje. Na območjih, ki mejijo na Rusijo, Belorusijo in pridnestrski del meje z Moldavijo, je bilo iz varnostnih razlogov zaprtih vseh 111 mejnih prehodov. Velike količine specializirane opreme so bile izgubljene (zajete ali uničene). Čeprav so bili ukrajinski mejni policisti tako kot druge institucije v sektorju notranjih zadev močno vključeni v prizadevanja države na področju obrambe in civilne zaščite, se je učinkovitost mejnih kontrolnih točk ohranila, kar dokazuje izjemno odpornost in operativne zmogljivosti.

Začela se je priprava novega akcijskega načrta za integrirano upravljanje meja za obdobje 2023–2025, s katerim naj bi se obravnavala ponovna vzpostavitev upravljanja meja na odsekih državne meje, na katerih je bila odpravljena zasedba. Do sprejetja novega akcijskega načrta se bo nadaljevalo delo v zvezi s še neizvedenimi ukrepi iz akcijskega načrta za obdobje 2020–2022.

Ukrajina je v vojnih razmerah po 24. februarju 2022 pri upravljanju meja še naprej sodelovala s partnerji EU, tako državami članicami kot tudi agencijami EU, zlasti agencijo Frontex. Med drugim je bila skupaj s Slovaško, Poljsko, Madžarsko, Romunijo in Moldavijo izvedena skupna analiza groženj za varnost meja, z nemško zvezno policijo pa je bila izvedena skupna ukrajinsko-nemška analiza upravljanja meja. Vendar je bilo osebje agencije Frontex, ki zagotavlja podporo Ukrajini na letališčih in mejnih prehodih, umaknjeno zaradi ruske agresije.

Morebitno povečanje tihotapljenja strelnega orožja vzbuja skrb v EU in Ukrajini. EU je februarja 2023 začela izvajati ukrepe s seznama ukrepov EU za preprečevanje preusmerjanja strelnega orožja ter drugega osebnega in lahkega orožja v razmerah ruske agresije proti Ukrajini²¹. Poseben poudarek je na polnem izvajanju varnostnih ukrepov na zunanjih mejah EU, ki so namenjeni odkrivanju tihotapljenja strelnega orožja ter pri katerih so glavni sodelujoči države članice (zlasti carinski organi in mejna/obalna straža), agencija Frontex, platforma EMPACT, Europol ter misija Evropske unije za pomoč na meji med Moldavijo in Ukrajino (EUBAM).

Ukrajina še naprej sprejema ukrepe proti nedovoljenim migracijam. Uradniki za priseljevanje so leta 2022 odkrili 5 062 migrantov brez urejenega statusa, od katerih jih je na ozemlje nezakonito vstopilo 336, prav tako je bilo razbitih 26 kriminalnih združb, vpletenih v tihotapljenje migrantov.

Obravnava prošenj za azil se je v Ukrajini nadaljevala tudi v letu 2022, pri čemer je za zaščito zaprosilo 205 oseb, ugodno rešenih pa je bilo 46 prošenj. Konec leta 2022 je bilo evidentiranih 2 523 beguncev s priznanim statusom, ki živijo v Ukrajini.

4. Spremljanje trendov migracij, začasne zaščite, prošenj za mednarodno zaščito in ponovnega sprejema

Od februarja 2022 je bilo evidentiranih več kot 16 milijonov vstopov oseb, ki bežijo pred vojno, v EU, od tega je bilo 14 milijonov državljanov Ukrajine, mejo iz EU v Ukrajino pa je prečkalo 11,4 milijona državljanov Ukrajine²². Število vstopov je bilo znatno večje v prvih mesecih ruske agresije, ko je njihovo tedensko povprečje znašalo 800 000, vrhunec pa je bil dosežen z več kot 200 000 dnevnimi vstopi na meji EU z Ukrajino. Trend se je od aprila 2022 ustalil pri približno 240 000 vstopih na teden, število prehodov meje med EU in Ukrajino pa se je vrnilo na ravni pred začetkom agresije in izbruhom pandemije²³.

²¹ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6929-2023-INIT/en/pdf>

²² Podatki o vstopih in izstopih kažejo število čezmejnih prehodov in ne števila posameznikov.

²³ Za podrobnosti o razmerah glej Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu in Svetu Začasna zaščita oseb, ki bežijo pred rusko vojno agresijo proti Ukrajini: eno leto pozneje, COM(2023) 140 final.

Začasna zaščita je bila po zgoraj navedeni aktivaciji Direktive o začasni zaščiti leta 2022 dodeljena 4 271 890 državljanom Ukrajine v EU in pridruženih državah. Poleg tega je istega leta 27 135 Ukrajincev v državah članicah zaprosilo za mednarodno zaščito (v primerjavi s 6 250 v letu 2021), pri čemer je stopnja ugodno rešenih prošenj znašala 88 % (v primerjavi s 17 % leta 2021). Države članice niso poročale o težavah pri izvajanju sporazuma o ponovnem sprejemu med EU in Ukrajino.

5. Javni red in varnost

Po tem, ko je bil Ukrajini junija 2022 podeljen status kandidatke za članstvo v EU, je ukrajinska vlada začela izvajati reformo celotnega ukrajinskega sektorja kazenskega pregona, ki še vedno poteka.

Čeprav so naloge kazenskega pregona zaradi vojnih razmer postale zapletene, so se prizadevanja za boj proti nedovoljenemu prometu s prepovedanimi drogami nadaljevala. Pripravljena je bila nova strategija državne politike na področju drog za obdobje 2023–2030. Za preprečitev preusmerjanja/nemedicinske uporabe zdravil, ki vsebujejo narkotične ali psihotropne snovi, je bila 1. novembra 2022 uvedena obveznost izdajanja teh zdravil le na recept.

Ukrajina je bila tudi še naprej vključena v mednarodno sodelovanje na tem področju v okviru misije EUBAM in platforme EMPACT. Čeprav se je sodelovanje po ruski agresiji upočasnilo, pa ni bilo prekinjeno. Ukrajinski organi kazenskega pregona nameravajo še tesneje sodelovati s partnerji EU na tem področju, zlasti pri preprečevanju tihotapljenja prepovedanih drog iz Afganistana, Irana in Pakistana.

Vlada je na področju boja proti organiziranemu kriminalu 27. septembra 2022 odobrila nov akcijski načrt. Boj proti organiziranemu kriminalu se je nadaljeval, čeprav je bil zaradi vojnih razmer otežen. Posebna prizadevanja so bila usmerjena v boj proti kriminalnim združbam, ki so poskušale ukrasti humanitarno in drugo pomoč, ki prihaja v Ukrajino. Nadaljevalo se je sodelovanje z Europolom in Interpolom. 19. oktobra 2022 je začel veljati memorandum o soglasju med Ukrajino in Europolom o zaupnosti in zagotavljanju varnosti informacij, ki je omogočil neposredno izmenjavo informacij med Ukrajino, Europolom, državami članicami EU in tretjimi državami.

Nadaljevalo se je tudi sodelovanje na operativni ravni z organi kazenskega pregona držav članic EU, zlasti prek skupnih preiskovalnih skupin (JIT), v boju proti najnevarnejšim čezmejnimi kaznivim dejanjem ter osrednjim čezmejnimi kaznivim dejanjem, storjenim v okviru mednarodnega oboroženega spopada.

V vmesnem obdobju reforme tožilstva med letoma 2019 in 2021 je potekalo poskusno izvajanje preglednega izbirnega postopka za vodstvene tožilce, ki je zajemal preverjanje integritete, strokovnosti in načina vodenja. Vendar se od ponovne vzpostavitve tožilskega sveta jeseni 2021 te pozitivne prakse niso nadaljevale. Postopek ne zagotavlja preglednosti, ne temelji na dosežkih in ne vključuje verodostojnega preverjanja integritete. Viri in zmogljivosti tožilskega sveta za izvajanje mandata na tem področju ostajajo omejeni.

Ukrajinska vlada je avgusta 2023 sprejela strategijo za odvzem premoženjske koristi za obdobje 2023–2025, v kateri je določila strateške usmeritve za izboljšanje pravnega in institucionalnega okvira, vključno s sodelovanjem med službami in mednarodnim sodelovanjem. Akcijski načrt za izvajanje strategije je treba še pripraviti.

Ukrajina si je še naprej prizadevala za izboljšanje strateškega okvira za boj proti korupciji. Parlament je 20. junija 2022 sprejel protikorupcijsko strategijo za obdobje 2021–2025, ki vključuje 72 ciljev, ki jih je treba doseči do leta 2025. Leta 2022 je bil dokončan dolgotrajen izbirni postopek za najvišje

položaje v specializiranem državnem tožilstvu za boj proti korupciji, pri čemer sta bili julija 2022 zapolnjeni mesti vodje in namestnika vodje tega tožilstva. Poleg tega je bil marca 2023 v preglednem, na dosežkih temelječem postopku izbran in imenovan nov direktor ukrajinskega nacionalnega urada za boj proti korupciji.

Nasprotno pa nacionalni urad za boj proti korupciji kljub priporočilu iz prejšnjih dveh poročil na podlagi mehanizma za zadržanje izvzetja iz vizumske obveznosti še vedno ni dosegel napredka pri vzpostavitvi avtonomnega prisluškovanja. Julija 2023 je bil podpisan delovni dogovor o sodelovanju med Evropskim javnim tožilstvom (EJT) in nacionalnim uradom za boj proti korupciji. Po ponovni objavi natečaja junija 2023 je bil končno imenovan nov vodja nacionalne agencije za odkrivanje, sledenje in upravljanje premoženjske koristi, pridobljene s korupcijo in drugimi kaznivimi dejanji, čeprav še vedno ostaja znatna potreba po sistemski reformi celotnega postopka upravljanja premoženjske koristi.

Vojne razmere so vplivale na delovanje različnih agencij, pristojnih za boj proti korupciji, ki pa so na operativni ravni še naprej učinkovite. Nacionalni urad za boj proti korupciji je leta 2022 začel 456 kazenskih postopkov (v primerjavi s 633 leta 2021 in 792 leta 2020), v prvi polovici leta 2023 pa 286. Na podlagi rezultatov preiskave nacionalnega urada za boj proti korupciji in ob upoštevanju postopkovnih smernic specializiranega državnega tožilstva za boj proti korupciji je bilo pri sodišču leta 2022 vloženi 54 obtožnic zaradi kaznivih dejanj korupcije zoper 132 oseb (v primerjavi s 57 obtožnicami zoper 127 oseb v letu 2021 in 67 obtožnicami zoper 106 oseb v letu 2020), v prvi polovici leta 2023 pa 58 obtožnic zoper 147 oseb.

6. Zunanji odnosi in temeljne pravice

Ukrajina na splošno spoštuje mednarodne instrumente in standarde na področju človekovih pravic, državljane Ukrajine pa so močno prizadele obsežne kršitve temeljnih pravic s strani Rusije, ki so jih ukrajinski organi in civilna družba poskušali odpraviti. V vojnem stanju, ki je bilo razglašeno na začetku obsežne ruske invazije, so pravice in svoboščine omejene, vendar so te omejitve še naprej v veliki meri sorazmerne z dejanskimi potrebami in se uporabljajo preudarno, s čimer se ohranja ustrezna raven svobode izražanja kljub omejitvam v medijskem okolju. Poleg tega je bilo zabeleženo veliko zmanjšanje števila evidentiranih primerov diskriminacije manjšin, vključno z osebami, ki pripadajo skupnosti LGBTIQ+, judovski skupnosti ali narodnim manjšinam.

Kar zadeva pravice pripadnikov narodnih manjšin, Ukrajina trenutno še ni v celoti izvedla priporočil iz mnenja Beneške komisije Sveta Evrope iz junija 2023 v zvezi z zakonom o narodnih manjšinah (skupnostih), ki je bilo sprejeto decembra 2022. Izvajajo se še druge pomembne reforme, ki se nanašajo na primer na novi zakon o medijih, Istanbulsko konvencijo ter državno strategijo za zagotovitev enakih pravic žensk in moških do leta 2030, izzivi pa ostajajo na področju reform zaporniškega sistema in položaja otrok, ki prebivajo v zavodih.

7. Priporočila

Ukrajina na splošno še naprej izpolnjuje merila za liberalizacijo vizumskega režima in je sprejela ukrepe za obravnavanje nekaterih predhodnih priporočil Komisije. Vendar so potrebna nadaljnja prizadevanja, kolikor to dopuščajo sedanje razmere. Nadalje je treba obravnavati zlasti naslednja vprašanja:

- a) uskladitev vizumske politike Ukrajine, kar zadeva seznam EU s tretjimi državami, za katere velja vizumska obveznost, zlasti v zvezi z državami, ki predstavljajo tveganje nedovoljenih migracij ali varnostno tveganje za EU;
- b) nadaljevanje stalnih prizadevanj za boj proti organiziranemu kriminalu, s posebnim poudarkom na boju proti tihotapljenju strelnega orožja in drog, kljub izzivom, povezanim z vojno;
- c) nadaljevanje stalnih prizadevanj za boj proti korupciji, vključno s sprejetjem akcijskega načrta za izvajanje strategije za odvzem premoženjske koristi za obdobje 2023–2025 in spremembo zakonodaje o nacionalni agenciji za odkrivanje, sledenje in upravljanje premoženjske koristi, pridobljene s korupcijo in drugimi kaznivimi dejanji, glede upravljanja zaseženega premoženja.

2. DRŽAVE, KI SO IZVZETE IZ VIZUMSKE OBVEZNOSTI VEČ KOT SEDEM LET

ALBANIJA

1. Usklajevanje vizumske politike

Albanija uporablja brezvizumski režim za 13 držav, ki so na seznamu EU z državami, za katere velja vizumska obveznost, od katerih jih je osem trajno izvzetih iz vizumske obveznosti (Armenija, Azerbajdžan, Belorusija, Kitajska, Gvajana, Kazahstan, Kuvajt in Turčija), za pet držav pa med aprilom in decembrom velja sezonsko izvzetje iz vizumske obveznosti za vstop v Albanijo iz turističnih razlogov (Bahrajn, Oman, Katar, Saudova Arabija in Tajska). Poleg tega lahko v Albanijo brez vizuma vstopijo tudi državljani tretjih držav z desetletnim dovoljenjem za prebivanje v Združenih arabskih emiratih, ki je ob vstopu veljavno vsaj eno leto.

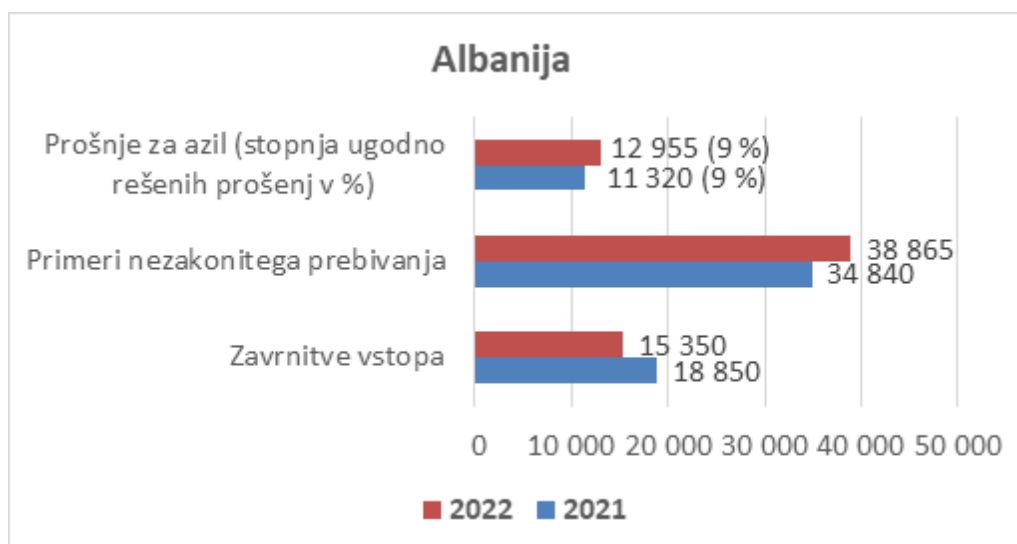
Albanija je dosegla določen napredek pri usklajevanju vizumske politike. Sezonsko izvzetje iz vizumske obveznosti leta 2023 v nasprotju z letom 2022 ni bilo razširjeno na Rusijo, Indijo in Egipt. Albanija bi morala še naprej postopno usklajevati svojo vizumsko politiko z EU, zlasti kar zadeva države, ki predstavljajo tveganje migracij ali varnostno tveganje.

2. Spremljanje trendov nedovoljenih migracij, prošelj za mednarodno zaščito, vračanja in ponovnega sprejema

Število prošelj za mednarodno zaščito, ki so jih v državah članicah EU vložili državljani Albanije, se je med letoma 2021 in 2022 povečalo za 14 %, pri čemer je bilo leta 2022 vloženi 12 955 prošelj. Stopnja ugodno rešenih prošelj je bila leta 2022 9-odstotna in se od leta 2021 ni spremenila.

Države članice so leta 2022 poročale o 746 nedovoljenih prehodih meje s strani državljanov Albanije, kar je za 36 % manj kot leta 2021 (1 160), medtem ko se je število državljanov Albanije, za katere je bilo ugotovljeno, da v državah članicah prebivajo nezakonito, v primerjavi z letom 2021 povečalo za 11,5 % (s 34 840 v letu 2021 na 38 865 v letu 2022). Število zavrnitev vstopa državljanom Albanije v države članice se je leta 2022 zmanjšalo za 18,5 % (z 18 850 v letu 2021 na 15 350 v letu 2022).

Število odločb o vrnitvi, izdanih leta 2022 (24 180), se je v primerjavi z letom 2021 (22 445) povečalo za 8 %. Leta 2022 je bilo sporočenih 9 745 vrnitev državljanov Albanije v primerjavi z 8 610 v letu 2021 (13-odstotno povečanje). Stopnja vračanja se je nekoliko povečala, in sicer z 38 % leta 2021 na 40 % leta 2022, kar pomeni pozitivno spremembo trenda iz preteklih let.



3. Sodelovanje na področju migracij, upravljanja meja in ponovnega sprejema

Albanija z EU konstruktivno sodeluje pri izvajanju akcijskega načrta EU za Zahodni Balkan. Njene zmogljivosti za sprejem migrantov so se povečale, njen načrt ravnanja v nepredvidljivih razmerah v primeru porasta prihodov oseb pa je bil posodobljen, vendar ga je treba še v celoti vključiti v proračun in sprejeti. Albanija bi morala na podlagi strategije za obdobje 2019–2022 sprejeti tudi novo strategijo o migracijah. Razviti bi bilo treba namenske zmogljivosti za mladoletne migrante in prosilce za azil brez spremstva. Ustrezen dostop do azilnega postopka, učinkovitost prostovoljnega vračanja in sodelovanje z glavnimi državami izvora glede ponovnega sprejema so področja, na katerih je potrebno nadaljnje delo.

Albanija je še naprej sodelovala z državami članicami na področjih migracij in upravljanja meja. Primeri sodelovanja na teh področjih so vključevali: obiske strokovnjakov, izmenjave informacij in dobrih praks, tehnično opremo in usposabljanja. Mednarodna organizacija za migracije (IOM) je leta 2022 ob podpori Sklada Evropske unije za azil, migracije in vključevanje ter Belgije in Nizozemske še naprej izvajala projekt Ozaveščanje in obveščanje za varnost in opolnomočenje za vse – Albanija (projekt Arise All)²⁴. Cilj te kampanje za preprečevanje je bil povečati ozaveščenost državljanov Albanije o tveganjih nedovoljenih migracij v Evropo ter zagotoviti informacije o obstoječih priložnostih na področju gospodarstva in izobraževanja v Albaniji ter zakonitih migracijskih poteh v Evropo. Projekt se je začel izvajati v začetku leta 2021, končal pa se je decembra 2022. Drugi primeri sodelovanja so vključevali študijske obiske albanske mejne policije (ter svetovalne misije in misije za usposabljanje).

Države članice so na splošno poročale o dobrem sodelovanju na področju ponovnega sprejema. Albanija je poleg tega še naprej sodelovala z Evropsko agencijo za mejno in obalno stražo (Frontex), zlasti z izvajanjem skupne operacije „Albanija kopno“ in „Albanija morje“ v okviru sporazuma o statusu med EU in Albanijo. Nov sporazum o statusu je bil podpisan 15. septembra 2023. Albanija je z agencijo sodelovala tudi pri organizaciji in podpiranju operacij vračanja državljanov Albanije, ki nedovoljeno bivajo v Franciji in drugih zadevnih državah članicah. Albansko ministrstvo za notranje zadeve in agencija Frontex sta junija 2023 podpisala memorandum o soglasju za pritožbeni mehanizem v zvezi z varstvom temeljnih pravic. V Albaniji je še vedno prisoten uradnik za zvezo agencije Frontex. Albanija je z agencijo Frontex na splošno razvila zelo obsežno in konstruktivno sodelovanje pri upravljanju meja, ki se bo po začetku izvajanja novega sporazuma o statusu, podpisanega septembra 2023, še razširilo.

Kar zadeva sodelovanje z Agencijo EU za azil (EUAA), je bil časovni načrt za sodelovanje za obdobje 2021–2022 podaljšan do konca leta 2023, kar agenciji omogoča zagotavljanje podpore albanskim organom pri krepitevi njihovih azilnih in sprejemnih sistemov.

4. Ukrepi v zvezi z neutemeljenimi prošnji za azil

Albanija je za rešitev vprašanja neutemeljenih prošenj za azil, ki jih v EU vložijo njeni državljanji, leta 2022 sprejela akcijski načrt za preprečevanje vlaganja prošenj za azil s strani državljanov Albanije v schengenskih državah/državah EU in okrepila nadzor nad državljani Albanije, ki prečkajo mejo z EU. Prav tako je še naprej krepila sodelovanje in izmenjavo informacij z državami članicami, zlasti

²⁴ <https://albania.iom.int/sites/g/files/tmzbd11401/files/inline-files/arise-all-project-brief.pdf>

tistimi, ki jih tako vlaganje prošelj za azil najbolj zadeva. Zlasti je še naprej izvajala akcijska načrta za rešitev vprašanja mladoletnikov brez spremstva v Italiji in vprašanja albanskih prosilcev za azil v Franciji.

Poleg tega je albanska vlada v sodelovanju z agencijo Frontex, Europolom, državami članicami in mednarodnimi organizacijami, kot so IOM, UNHCR in OVSE, še naprej ozaveščala o pravicah in obveznostih, povezanih s potovanji v EU brez vizumov. Na vseh mejnih prehodih je potekalo razdeljevanje letakov z ustreznimi informacijami o zahtevah za potovanje brez vizumov in kaznih za morebitne kršitve teh obveznosti.

5. Državljanstvo za vlagatelje

V petem poročilu na podlagi mehanizma za zadržanje izvzetja iz vizumske obveznosti je bilo navedeno, da je albanska vlada leta 2022 sprejela sklep, ki uvaja pravno podlago za to, da ministrstvo za notranje zadeve začne postopek javno-zasebnega partnerstva za izvajanje sheme državljanstva za vlagatelje. Albanija je leta 2023 napovedala, da bo začasno ustavila pobudo v zvezi z vzpostavitvijo sheme državljanstva za vlagatelje.

6. Sodelovanje na področju varnosti

Albanija je leta 2022 sodelovala v vse številčnejših mednarodnih policijskih operacijah in v 16 še vedno delujočih skupnih preiskovalnih skupinah. Februarja 2023 je v Europol napotila drugega uradnika za zvezo. Število sporočil v mrežni aplikaciji za varno izmenjavo informacij (SIENA), ki jih je albanska državna policija posredovala mednarodnim partnerjem, se je leta 2022 povečalo za 16,9 %.

Albanija je najaktivnejša tretja država, ki sodeluje pri Evropski večdisciplinarni platformi proti grožnjam kriminala (EMPACT).

Zaradi dobrega napredka pri izvajanju izvedbenega sporazuma o boju proti terorizmu v okviru skupnega akcijskega načrta za boj proti terorizmu za Zahodni Balkan je Albanija s Komisijo 9. decembra 2022 podpisala revidiran sporazum, ki vsebuje nove ukrepe in ambicioznejše cilje.

7. Priporočila

Albanija je sprejela ukrepe za obravnavanje večine prejšnjih priporočil Komisije. Kljub temu je potreben nadaljnji napredek, pri čemer je treba obravnavati naslednja vprašanja:

- a) nadaljnjo uskladitev vizumske politike Albanije, kar zadeva seznam EU z državami, za katere velja vizumska obveznost, zlasti v zvezi z državami, ki predstavljajo tveganje nedovoljenih migracij ali varnostno tveganje za EU;
- b) nadaljnje sodelovanje z državami članicami, ki jih neutemeljene prošnje državljanov Albanije za azil najbolj zadevajo, in izvajanje prilagojenih kampanj obveščanja o brezvizumskem režimu;
- c) opustitev vzpostavitve sheme državljanstva za vlagatelje.

BOSNA IN HERCEGOVINA

1. Usklajevanje vizumske politike

Bosna in Hercegovina uporablja brezvizumski režim za osem držav, ki so na seznamu EU z državami, za katere velja vizumska obveznost: Azerbajdžan, Kitajsko, Kuvajt, Oman, Katar, Rusijo in Saudovo Arabijo (sezonsko) ter Turčijo.

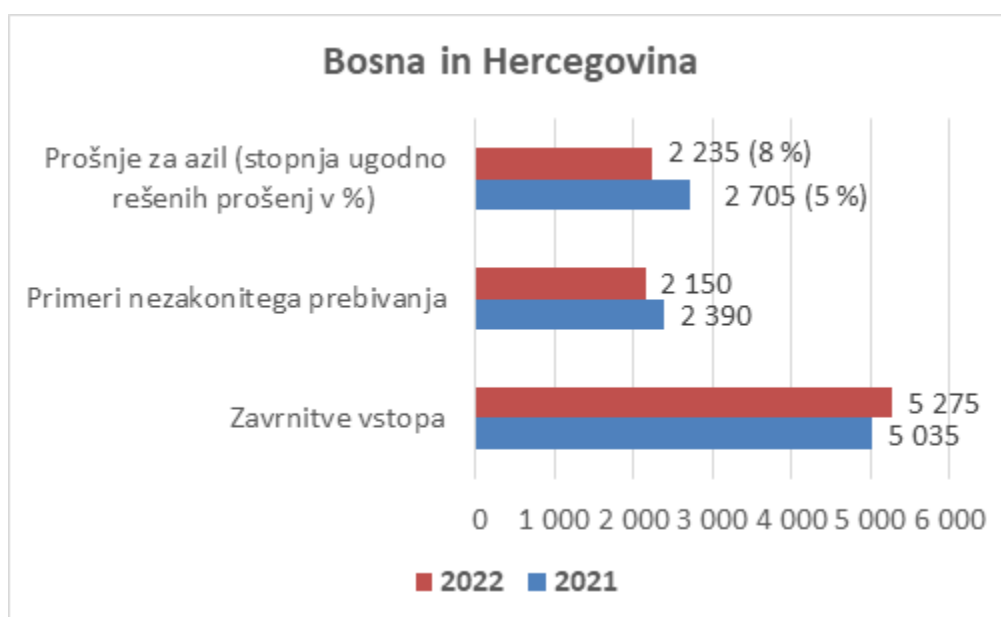
Bosna in Hercegovina v letu 2022 ni sprejela ukrepov za nadaljnje usklajevanje vizumske politike. Je pa leta 2023 uvedla potovanje brez vizumov za poletno turistično sezono za državljane Saudove Arabije in s septembrom 2023 odpravila brezvizumski režim za Bahrajn.

2. Spremljanje trendov nedovoljenih migracij, prošelj za mednarodno zaščito, vračanja in ponovnega sprejema

Državljanji Bosne in Hercegovine so leta 2022 v državah članicah vložili 2 235 prošelj za mednarodno zaščito, kar je za 17 % manj kot leta 2021 (2 705). Stopnja ugodno rešenih prošelj se je zvišala, in sicer s 5 % v letu 2021 na 8 % v letu 2022.

Države članice so leta 2022 poročale o 23 nedovoljenih prehodih meje s strani državljanov Bosne in Hercegovine na zunanjih mejah EU v primerjavi s 17 leta 2021. Leta 2022 se je število državljanov Bosne in Hercegovine, za katere je bilo ugotovljeno, da v državah članicah prebivajo nezakonito, povečalo za 19 %, pri čemer je bilo leta 2022 4 900 takih primerov, v letu 2021 pa 4 105. Število zavrnitev vstopa se je leta 2022 nekoliko povečalo (za 5 %), in sicer s 5 035 primerov v letu 2021 na 5 275 v letu 2022.

Število odločb o vrnitvi, izdanih državljanom Bosne in Hercegovine (2 745 leta 2022 v primerjavi z 2 900 leta 2021), se je zmanjšalo za 5 %, medtem ko se je število vrnjenih oseb (1 260 leta 2022 v primerjavi z 900 leta 2021) povečalo za 40 %. Stopnja vračanja se je povišala z 31 % leta 2021 na 46 % leta 2022.



Vir: Eurostat.

3. Sodelovanje na področju migracij, upravljanja meja in ponovnega sprejema

Bosna in Hercegovina z EU konstruktivno sodeluje pri izvajanju akcijskega načrta EU za Zahodni Balkan.

Sprejela je akcijski načrt za migracije in azil (za obdobje 2021–2025), kar pomeni dokončno popolno odobritev njenega strateškega okvira. Prizadevanja so bila usmerjena v razširitev sprejemnih zmogljivosti, vendar je še vedno potreben nadaljnji napredek pri identifikaciji in sprejemu mladoletnikov brez spremstva in ranljivih oseb. Dostop do azila ostaja omejen, saj je prošnje dovoljeno vložiti le v glavnem mestu Sarajevu. Napredek je potreben tudi pri obravnavi azilnih zadev.

Bosna in Hercegovina izvaja strategijo za integrirano upravljanje meja in z njo povezan akcijski načrt za obdobje 2019–2023. Parlament je v začetku leta 2023 zavrnil nov zakon o nadzoru meja, ki je bil pripravljen leta 2022, svet ministrov pa naj bi hitro potrdil nov osnutek za predložitev v parlamentarni postopek.

Bosna in Hercegovina z EU še ni začela pogajanj za sporazum o statusu, ki bi Evropski agenciji za mejno in obalno stražo (Frontex) omogočil napotitev stalne enote na mejo države, da bi skupaj z mejno policijo izvajala operativne dejavnosti.

Še naprej je dobro sodelovala na področju ponovnega sprejema na podlagi sporazuma z EU, ki se izvaja učinkovito v zvezi z večino držav članic. Kljub temu sta dve državi članici opozorili na nekatere težave v zvezi z zavrnitvijo ponovnega sprejema oziroma pravočasnim izdajanjem potnih listin za vrnitev.

EU je izrazila zaskrbljenost zaradi močno povečanega migracijskega pritiska državljanov tretjih držav, ki so leta 2022 prispeli po zahodnobalkanski poti, ter Bosno in Hercegovino pozvala k najvišji ravni sodelovanja. Pozvala je zlasti k zagotavljanju, da Bosna in Hercegovina v primeru zavrnjenih prošenj za azil, ki jih vložijo ti državljani, uporabi določbo o državljanih tretjih držav iz sporazuma o ponovnem sprejemu med EU ter Bosno in Hercegovino in te državljane ponovno sprejme.

Bosna in Hercegovina je bila prav tako še naprej vključena v dvostransko sodelovanje z državami članicami. Ena od dejavnosti v okviru projekta Poseben ukrep krepitev zmogljivosti odzivanja za upravljanje migracijskih tokov v Bosni in Hercegovini, ki ga financira EU in izvaja IOM, je namenjena podpori ministrstvu za varnost pri krepitev zmogljivosti za učinkovito izvajanje vračanja. Ministrstvo bo v okviru mehanizma za upravljanje vračanja, ki ga upravlja IOM, prejelo tudi tehnično podporo držav članic za izvajanje vračanja v celotnem obsegu.

Bosna in Hercegovina je z Agencijo Evropske unije za azil (EUAA) začela sodelovati leta 2014. Prvi časovni načrt je bil potrjen novembra 2020. Pripravlja se načrt druge generacije za obdobje 2023–2025.

4. Sodelovanje na področju varnosti

Europol dodatno krepi operativno sodelovanje z Bosno in Hercegovino. Junija 2023 je bila vzpostavljena enotna nacionalna kontaktna točka z Europolom, ki vse organe kazenskega pregona v državi povezuje s sistemom Europolove mrežne aplikacije za varno izmenjavo informacij (SIENA). V Haag je bil na sedež Europola napoten uradnik za zvezo Bosne in Hercegovine. Koordinator kontaktne točke Europola v Bosni in Hercegovini je tudi koordinator za platformo EMPACT.

Bosna in Hercegovina je leta 2019 s Komisijo podpisala dvostranski sporazum o boju proti terorizmu²⁵ za izvajanje skupnega akcijskega načrta za boj proti terorizmu za Zahodni Balkan²⁶. Pri izvajanju je nastalo nekaj zamud, vendar je bil v zadnjem poročilu o napredku za leto 2022 zabeležen dober napredek. Bosna in Hercegovina je leta 2022 sprejela novo strategijo za boj proti terorizmu ter za preprečevanje nasilnega ekstremizma in boj proti njemu. Entiteti morata sprejeti ustrezne akcijske načrte. Bosna in Hercegovina mora sprejeti novo zakonodajo o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma, da ne bi bila po koncu prihodnjega ocenjevanja, ki ga bo izvedel odbor MONEYVAL, ponovno uvrščena na sivi seznam.

Europol je ključni deležnik pri platformi EMPACT, operativni rezultati pa kažejo dobro sodelovanje s to agencijo.

5. Priporočila

Bosna in Hercegovina je sprejela nekaj ukrepov za obravnavo prejšnjih priporočil Komisije. Kljub temu je potreben nadaljnji napredek, pri čemer je treba obravnavati naslednja vprašanja:

- a) sprejetje nujnih ukrepov za uskladitev vizumske politike Bosne in Hercegovine, kar zadeva seznam EU z državami, za katere velja vizumska obveznost, zlasti v zvezi z državami, ki predstavljajo tveganje nedovoljenih migracij ali varnostno tveganje za EU;
- b) hitro dokončanje pogajanj za sporazum o statusu agencije Frontex, ki bo sklenjen z EU, ter podpis in ratifikacijo sporazuma;
- c) rešitev težav pri sodelovanju na področju ponovnega sprejema, ki so jih sporočile države članice.

²⁵ https://home-affairs.ec.europa.eu/news/commission-and-authorities-bosnia-and-herzegovina-endorse-arrangement-counterterrorism-cooperation-2019-11-19_en

²⁶ https://home-affairs.ec.europa.eu/system/files/2018-10/20181005_joint-action-plan-counter-terrorism-western-balkans.pdf

REPUBLIKA MOLDAVIJA

1. Usklajevanje vizumske politike

Moldavija uporablja brezvizumski režim za 12 držav, ki so na seznamu EU z državami, za katere velja vizumska obveznost: Armenijo, Azerbajdžan, Belorusijo, Kubo, Ekvador, Kazahstan, Kirgizistan, Katar, Rusijo, Tadžikistan, Turčijo in Uzbekistan.

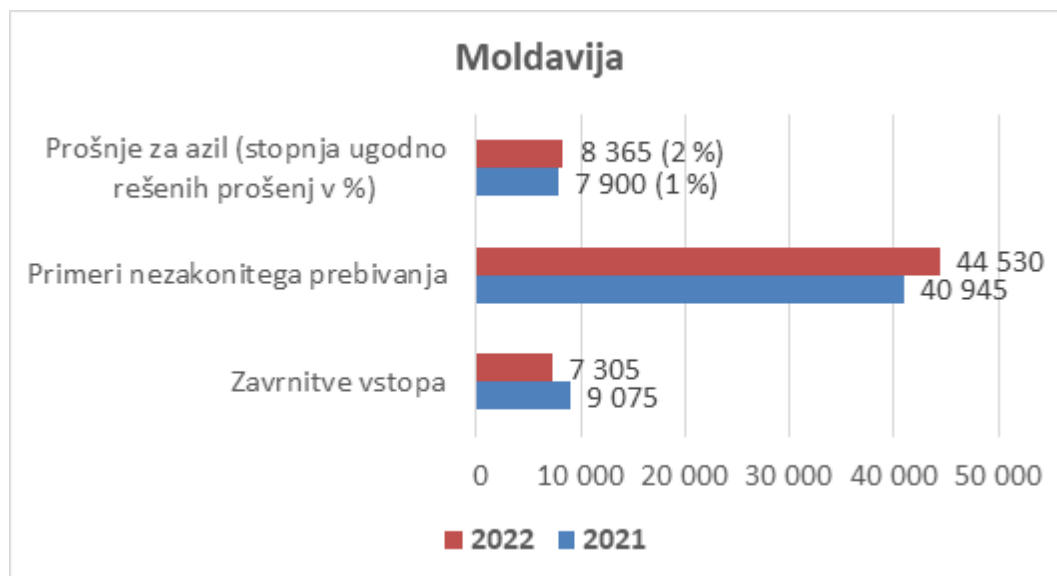
V letu 2022 ni bil dosežen napredek pri povečanju usklajenosti z vizumsko politiko EU.

2. Spremljanje trendov nedovoljenih migracij, prošelj za mednarodno zaščito, vračanja in ponovnega sprejema

Število prošelj za mednarodno zaščito, ki so jih v državah članicah vložili državljani Moldavije, se je med letoma 2021 in 2022 povečalo za 6 %, pri čemer je bilo leta 2021 vloženih 7 900 prošelj, leta 2022 pa 8 365 prošelj. Stopnja ugodno rešenih prošelj je bila leta 2022 2-odstotna, leta 2021 pa 1-odstotna.

Tudi v letu 2022 je le malo državljanov Moldavije poskusilo nedovoljeno prestopiti zunanjo mejo EU (29 primerov, v primerjavi z 21 v letu 2021). Število državljanov Moldavije, za katere je bilo ugotovljeno, da v državah članicah prebivajo nezakonito, se je povečalo, in sicer s 40 945 v letu 2021 na 44 530 v letu 2022 (9-odstotno povečanje). Leta 2022 je bil vstop v države članice zavrnjen 7 305 državljanom Moldavije, kar je za 19,5 % manj kot leta 2021 (9 075).

Leta 2022 sta se število odločb o vrnitvi, izdanih državljanom Moldavije, in število vrnitev povečala za 4 % (8 250 leta 2022 v primerjavi s 7 940 leta 2021) oziroma 18,5 % (2 845 leta 2022 v primerjavi z 2 400 leta 2021), kar je prispevalo k višji stopnji vračanja v višini 34 % v letu 2022 v primerjavi s 30 % leta 2021.



Vir: Eurostat.

3. Sodelovanje na področju migracij, upravljanja meja in ponovnega sprejema

Moldavija je še naprej krepila mednarodno sodelovanje z agencijami EU in državami članicami na področju upravljanja meja. Njena dejavna vloga se odraža v pobudi EU za podporno vozlišče za notranjo varnost in upravljanje meja, na podlagi katere se je okrepilo sodelovanje Moldavije v okviru platforme EMPACT, pa tudi sodelovanje z agencijo Frontex, Europolom, CEPOL, misijo EU za pomoč na meji med Republiko Moldavijo in Ukrajino (EUBAM) ter državami članicami.

Moldavija je leta 2022 sprejela tudi strategijo na področju notranjih zadev (za obdobje 2022–2030) in šest sektorskih razvojnih strategij, od katerih sta dve namenjeni upravljanju migracij in meja: ena upravljanju migracijskih tokov, azilu in vključevanju tujcev, druga pa integriranemu upravljanju meja.

Moldavija je 17. marca 2022 podpisala sporazum o statusu glede operativnih dejavnosti, ki jih Evropska agencija za mejno in obalno stražo (Frontex) izvaja v Moldaviji. Sporazum agenciji Frontex omogoča, da Moldaviji zagotovi celovito in obsežno podporo, napotenim uradnikom stalne enote pa potrebno zaščito, imunitete in varnostno kritje. To sta prvi sporazum o statusu in prva skupna operacija, ki vključujeta uporabo izvršilnih pooblastil, v državah vzhodnega partnerstva. Moldavija je z agencijo Frontex začela operativno sodelovati 19. marca 2022, in sicer z začetkom izvajanja skupne operacije Moldavija, usmerjene v uporabo lažnih dokumentov na mejnih prehodih.

V podporo razširjenemu sodelovanju z Moldavijo je od julija 2022 uradnik za zvezo agencije Frontex z regionalnim mandatom, ki zajema države vzhodnega partnerstva, začasno napoten v Kišinjev, dokler se razmere v prvotno predvidenem kraju napotitve – Kijevu – ne stabilizirajo. Uradnik za zvezo, ki deluje iz Kišinjeva, proaktivno sodeluje z institucijami v regiji vzhodnega partnerstva in vzdržuje redne stike z mrežo uradnikov za zvezo za priseljevanje v Moldaviji.

Moldavija je še naprej sodelovala z državami članicami na področju migracij in upravljanja meja. Primeri sodelovanja so vključevali usposabljanja, opremo, operativno sodelovanje in obiske strokovnjakov.

Agencija Frontex in države članice poročajo tudi o dobrem sodelovanju na področju ponovnega sprejema.

EU je v odziv na rusko vojno agresijo proti Ukrajini okrepila sodelovanje z Moldavijo na področju varnosti, pri čemer je posebno pozornost namenila upravljanju meja. V tesnem sodelovanju z državami članicami je uporabila celoten nabor svojih orodij, da je zagotovila dodatno opremo in usposabljanje.

4. Sodelovanje na področju varnosti

Varnost Moldavije je bila dodatno ogrožena zaradi učinkov prelivanja, ki jih je povzročila ruska vojna agresija proti Ukrajini. Moldavske mejne sile se soočajo s povečanim tveganjem čezmejnih kaznivih dejanj, vključno s trgovino z ljudmi, drogami in orožjem. Moldavski organi kazenskega pregona se soočajo s povečanimi hibridnimi grožnjami, vključno s tveganji motenj v oskrbi z električno energijo in motenj v ogrevanju, kibernetških napadov ter vse pogostejših poskusov ruskih državljanov, da bi v Moldavijo vstopili z lažnimi dokumenti.

Komisarka Ylva Johansson in moldavska ministrica za notranje zadeve sta julija 2022 vzpostavili podporno vozlišče EU za notranjo varnost in upravljanje meja za Moldavijo. Podporno vozlišče EU je operativna platforma za podporo sodelovanju na področjih notranje varnosti in upravljanja meja med EU, njenimi agencijami, državami članicami in moldavskimi organi. Platforma deluje na naslednjih prednostnih področjih: trgovina s strelnim orožjem, tihotapljenje migrantov, trgovina z ljudmi, preprečevanje terorizma in nasilnega ekstremizma ter boj proti njima, kibernetška kriminaliteta, nedovoljen promet s prepovedanimi drogami ter nedovoljen promet s kemičnimi, biološkimi, radiološkimi in jedrskimi (JRKB) snovmi.

Poleg tega se je zaradi sodelovanja, razvitega v okviru podpornega vozlišča EU, znatno okrepilo sodelovanje med Europolom, CEPOL in agencijo Frontex v Moldaviji. Europol je v Moldavijo napotil enega svojega uradnika in dva gostujoča uradnika za podporo pri zgodnjem odkrivanju kriminalnih dejavnosti, povezanih z rusko vojno agresijo proti Ukrajini, vključno z bojem proti kriminalnim

mrežam, ki se ukvarjajo s tihotapljenjem migrantov, trgovino z ljudmi in drugimi kriminalnimi dejavnostmi.

Sodelovanje med Europolom in Moldavijo temelji na operativnem sporazumu, ki je začel veljati julija 2015. Moldavski uradnik za zvezo je bil na sedež Europola napoten leta 2015. Moldavija je stalno vključena v Evropsko večdisciplinarno platformo proti grožnjam kriminala (EMPACT). Leta 2022 je sodelovala pri 15 operativnih ukrepih iz petih različnih operativnih akcijskih načrtov, prav tako je imenovala nacionalnega koordinatorja za platformo EMPACT. Svet EU je 22. maja 2023 v okviru skupne varnostne in obrambne politike vzpostavil Partnersko misijo Evropske unije v Moldaviji (EUPM Moldova), da bi okrepili odpornost varnostnega sektorja v državi na področju kriznega upravljanja in hibridnih groženj.

Evropski svet je marca 2023 odobril sveženj podpore za Moldavijo, namenjen obravnavi petih ključnih prednostnih nalog, vključno z varnostjo. V okviru nadaljnjega ukrepanja trenutno poteka prerazporeditev 4 milijonov EUR za nujne varnostne potrebe v okviru programa, ki ga financira EU, z naslovom Podpora zaščiti, tranzitu, prostovoljnemu in informiranemu vračanju ter ponovnemu vključevanju državljanov vzhodnega partnerstva in državljanov tretjih držav, ki jih je prizadel konflikt v Ukrajini. S temi sredstvi se bodo podprli moldavski mejni organi in ministrstvo za notranje zadeve.

5. Priporočila

Moldavija je sprejela ukrepe za obravnavo prejšnjih priporočil Komisije. Kljub temu je potreben nadaljnji napredek, pri čemer je treba obravnavati naslednja vprašanja:

- a) nadaljnjo uskladitev vizumske politike Moldavije, kar zadeva seznam EU z državami, za katere velja vizumski režim, zlasti v zvezi z državami, ki predstavljajo tveganje nedovoljenih migracij ali varnostno tveganje za EU;
- b) nadaljevanje stalnih prizadevanj za boj proti organiziranemu kriminalu, zlasti mednarodnim kriminalnim dejavnostim, ki so se pojavile v razmerah ruske agresije proti Ukrajini.

ČRNA GORA

1. Usklajevanje vizumske politike

Črna gora uporablja brezvizumski režim za 12 držav, ki so na seznamu EU z državami, za katere velja vizumska obveznost, od katerih jih je sedem trajno izvzetih iz vizumske obveznosti (Azerbajdžan, Belorusija, Kitajska, Kuvajt, Katar, Rusija in Turčija), za pet držav pa med aprilom in oktobrom velja sezonsko izvzetje iz vizumske obveznosti za vstop v Črno goro iz turističnih razlogov (Armenija, Egipt, Kazahstan, Saudova Arabija in Uzbekistan).

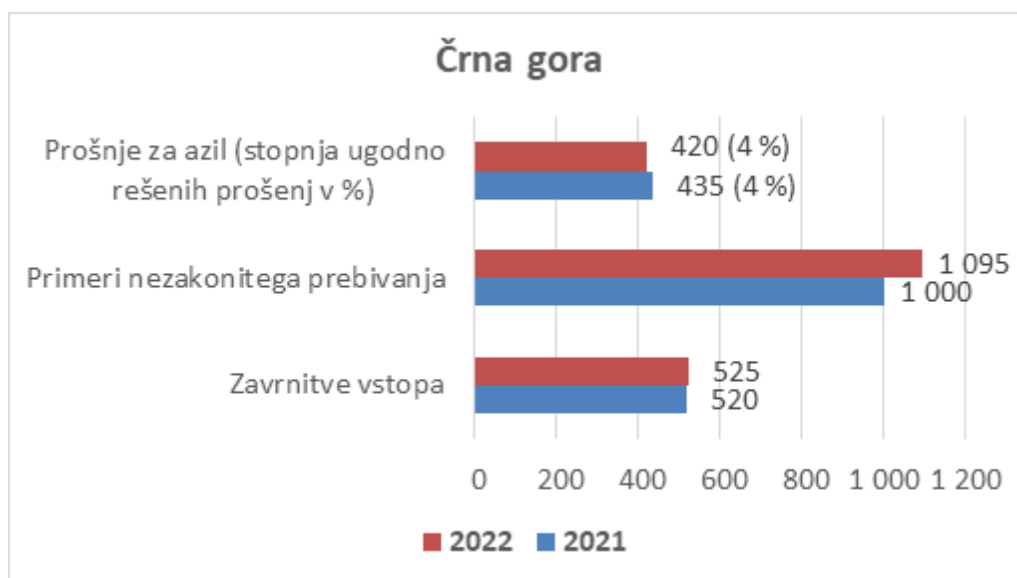
Črna gora je leta 2023 dosegla napredek pri usklajevanju vizumske politike: izvzetje iz vizumske obveznosti je bilo preklicano za državljane Kube in Ekvadorja, pa tudi za državljane tretjih držav z dovoljenjem za prebivanje v Združenih arabskih emiratih.

2. Spremljanje trendov nedovoljenih migracij, prošelj za mednarodno zaščito, vračanja in ponovnega sprejema

Število prošelj za mednarodno zaščito, ki so jih v državah članicah vložili državljani Črne gore, se je med letoma 2021 in 2022 zmanjšalo za 3 %, pri čemer je bilo leta 2022 vloženi 420 prošelj v primerjavi s 435 leta 2021. Stopnja ugodno rešenih prošelj, ki je bila leta 2022 4-odstotna, je v primerjavi s prejšnjim letom ostala nespremenjena.

Države članice so leta 2022 poročale le o enem nedovoljenem prehodu meje s strani državljan Črne gore. Število državljanov Črne gore, za katere je bilo ugotovljeno, da prebivajo nezakonito, se je v letu 2022 povečalo za 9,5 % (s 1 000 v letu 2021 na 1 095 v letu 2022). Število zavrnitev vstopa državljanom Črne gore v države članice se leta 2022 skoraj ni spremenilo; leta 2022 je bil vstop zavrnjen 525 državljanom, leta 2021 pa 520.

Število odločb o vrnitvi, izdanih državljanom te države, se je zmanjšalo za 12 % (435 leta 2022 v primerjavi s 495 leta 2021), število vrnjenih oseb pa se je nekoliko povečalo, in sicer za 2 % (265 leta 2021 v primerjavi z 270 leta 2022). Stopnja vračanja se je temu primerno povečala, in sicer s 54 % leta 2021 na 62 % leta 2022.



Vir: Eurostat.

3. Sodelovanje na področju migracij, upravljanja meja in ponovnega sprejema

Črna gora z EU konstruktivno sodeluje pri izvajanju akcijskega načrta EU za Zahodni Balkan.

Da bi se odzvali na povečanje nedovoljenih migracij, je bila ustanovljena nova enota mejne policije za zatiranje tihotapljenja ljudi in čezmejnega kriminala, s čimer se je povečal nadzor nad nedovoljenimi prehodi meje.

Zmogljivost azilnega sistema je bila okrepljena, širitvi sprejemnih zmogljivosti pa so bila namenjena znatna državna proračunska sredstva. Črnogorski direktorat za azil si je prizadeval zmanjšati zaostanke pri obravnavi prošenj za azil.

Črna gora je prav tako še naprej sodelovala z državami članicami na področjih migracij in upravljanja meja, pri čemer so te države zagotovile usposabljanje in krepitev zmogljivosti, opremo ter izmenjavo informacij. Tehnična pomoč agencij EUAA, agenciji Frontex, IOM in UNHCR je bila zagotovljena tudi v okviru regionalnega projekta, ki ga financira EU. Države članice so na splošno poročale tudi o dobrem sodelovanju na področju ponovnega sprejema.

Črna gora in Evropska unija sta 16. maja 2023 podpisali nov sporazum o statusu glede operativnih dejavnosti, ki jih Evropska agencija za mejno in obalno stražo (Frontex) izvaja v Črni gori²⁷. Novi sporazum bo agenciji Frontex omogočil, da na zahtevo organov Črne gore svoje uradnike napoti kamor koli na ozemlje te države. Še vedno se izvajata dve skupni operaciji na podlagi sedanjega sporazuma o statusu, in sicer na mejnem prehodu s Hrvaško ter v okviru skupne pomorske operacije za krepitev nadzora modrih meja v Jadranskem morju. Črna gora z agencijo Frontex na splošno zelo konstruktivno sodeluje na področju upravljanja meja, to sodelovanje pa se bo še okrepilo z izvajanjem novega sporazuma o statusu.

Agencija EUAA je decembra 2021 s črnogorskimi organi podpisala skupni časovni načrt. Z njeno podporo je bila ustanovljena nova enota za obravnavo informacij o državah izvora, razviti so bili moduli usposabljanja in pripravljene standardni operativni postopki za racionalizacijo azilnih postopkov.

4. Sodelovanje na področju varnosti

Črna gora in Europol sta septembra 2014 podpisala sporazum o operativnem in strateškem sodelovanju. Kakovost izmenjanih informacij se je z leti nenehno izboljševala, sodelovanje z Europolom pa se je še okrepilo – zlasti v okviru in po zaslugi platforme EMPACT, analitičnih projektov Eurola in drugih pobud. Štiri policijske enote, vključno s finančnoobveščevalno enoto in enoto, pristojno za boj proti organiziranemu kriminalu, imajo neposreden dostop do Europolovega varnega komunikacijskega kanala SIENA, ki omogoča hitro, varno in učinkovito izmenjavo informacij z Europolom in državami članicami EU.

Črna gora je na sedež Eurola napotila enega uradnika za zvezo in dejavno sodeluje z Europolovim Evropskim centrom za boj proti tihotapljenju migrantov (EMSC).

Črna gora je s Komisijo leta 2019 podpisala dvostranski dogovor o boju proti terorizmu za izvajanje skupnega akcijskega načrta za boj proti terorizmu za Zahodni Balkan. Pri izvajanju dogovora je dobro napredovala.

5. Sheme državljanstva za vlagatelje

²⁷ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-8354-2023-INIT/sl/pdf>

Shema državljanstva za vlagatelje je bila ukinjena 31. decembra 2022. Ta napredek je dobrodošel in pomeni, da so bili v skladu s priporočili iz petega poročila na podlagi mehanizma za zadržanje izvzetja iz vizumske obveznosti sprejeti konkretni nadaljnji ukrepi.

Čeprav je shema državljanstva za vlagatelje ukinjena, Črna gora še naprej obravnava vloge, vložene do leta 2022. Na podlagi priporočila Komisije z dne 28. marca 2022 o takojšnjih ukrepih zaradi ruske invazije na Ukrajino v zvezi s programi državljanstva za naložbe in programi prebivanja za vlagatelje²⁸ je v postopku obravnave vlog uvedla dodatne postopke preverjanja, da bi se preverilo, ali so prosilci na seznamu za sankcije oziroma prepoznani kot subjekti, ki se financirajo iz nezakonitih virov. Ministrstvo za notranje zadeve je od agencije za nacionalno varnost zahtevalo tudi dodatna preverjanja vlog ruskih in beloruskih državljanov. Prav tako se izvajajo naknadna preverjanja za ugotavljanje, ali je bilo državljanstvo posameznikom podeljeno v okviru mednarodnih omejevalnih ukrepov, saj bi bilo v teh primerih črnogorsko državljanstvo preklicano.

Komisija bo še naprej spremljala razvoj dogodkov v zvezi s tem, dokler ne bodo obravnavane še vse nerešene vloge.

6. Priporočila

Črna gora je sprejela ukrepe za obravnavo prejšnjih priporočil Komisije. Kljub temu je potreben nadaljnji napredek, pri čemer je treba obravnavati naslednja vprašanja:

- a) sprejetje nujnih ukrepov za uskladitev vizumske politike Črne gore, kar zadeva seznam EU z državami, za katere velja vizumska obveznost, zlasti v zvezi z državami, ki predstavljajo tveganje nedovoljenih migracij ali varnostno tveganje za EU;
- b) zagotovitev, da se še nerešene vloge v okviru nedavno ukinjene sheme državljanstva za vlagatelje pregledajo in obravnavajo v skladu z najvišjimi možnimi varnostnimi standardi.

²⁸ https://ec.europa.eu/home-affairs/recommendation-limit-access-individuals-connected-russian-belarusian-government-citizenship_en

SEVERNA MAKEDONIJA

1. Usklajevanje vizumske politike

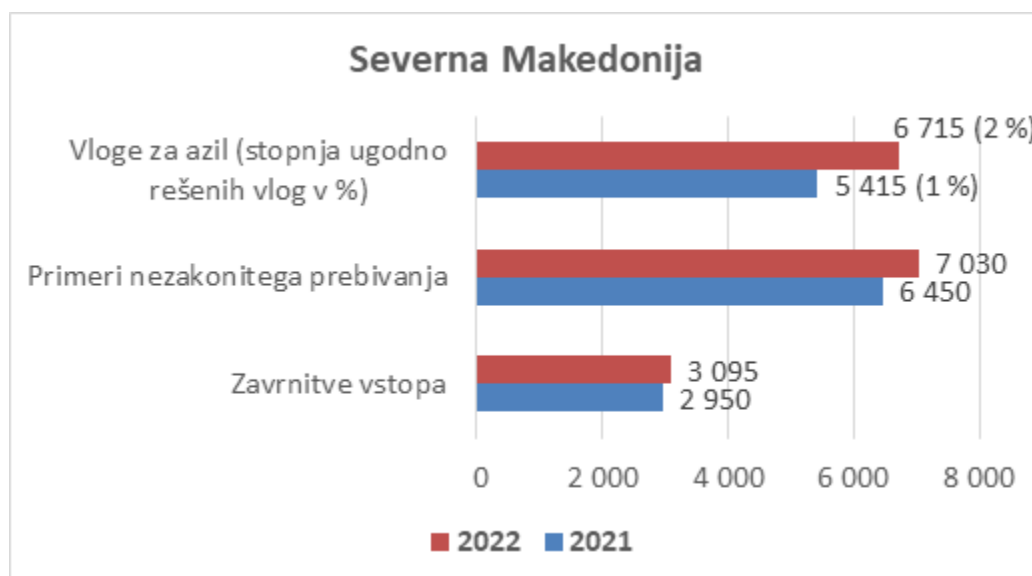
Severna Makedonija je dosegla znaten napredek pri usklajevanju svoje vizumske politike z vizumsko politiko EU. Za zdaj uporablja brezvizumski režim le za eno državo (Turčijo), za katero pa ne velja brezvizumski režim z EU. Januarja 2023 je ponovno uvedla vizumsko obveznost za državljane Bocvane in Kube. Poleg tega je marca 2023 prenehala veljati odločitev, da se državljanom Azerbajdžana začasno dovoli vstop v Severno Makedonijo brez vizuma, pri čemer ni bila podaljšana.

2. Spremljanje trendov nedovoljenih migracij, prošelj za mednarodno zaščito, vračanja in ponovnega sprejema

Število prošelj za mednarodno zaščito, ki so jih v državah članicah vložili državljani Severne Makedonije, se je leta 2022 povečalo za 24 %, pri čemer je bilo leta 2022 vložjenih 6 715 prošelj, leta 2021 pa 5 415. Stopnja ugodno rešenih prošelj je 2-odstotna (v primerjavi z 1-odstotno leta 2021).

Leta 2022 se je na ravni EU poročalo o devetih nedovoljenih prehodih meje s strani državljanov Severne Makedonije v primerjavi z 12 leta 2021. Število državljanov Severne Makedonije, za katere je bilo ugotovljeno, da prebivajo nezakonito, se je leta 2022 v primerjavi s prejšnjim letom povečalo za 9 %, pri čemer je bilo leta 2022 7 030 primerov nezakonitega prebivanja v primerjavi s 6 450 v letu 2021. Število zavrnitev vstopa se je nekoliko povečalo, in sicer z 2 950 zavrnitev leta 2021 na 3 095 v letu 2022, kar predstavlja 5-odstotno povečanje.

V lanskem letu je bil zabeležen trend naraščanja števila: (i) odločb o vrnitvi, izdanih državljanom Severne Makedonije (2 910 leta 2022 v primerjavi z 2 320 v letu 2021, kar je 25-odstotno povečanje), in (ii) vrnjenih oseb (1 590 leta 2022 v primerjavi z 985 leta 2021, kar je 61-odstotno povečanje). Države članice poročajo o dobrem sodelovanju na področju vračanja in ponovnega sprejema, pri čemer se je stopnja vračanja leta 2022 povečala na 55 % v primerjavi z 42 % leta 2021.



Vir: Eurostat.

3. Sodelovanje na področju migracij, upravljanja meja in ponovnega sprejema

Severna Makedonija z EU konstruktivno sodeluje pri izvajanju akcijskega načrta EU za Zahodni Balkan.

Dejavno sodeluje pri upravljanju mešanih migracijskih tokov na eni od glavnih tranzitnih poti, po katerih potekajo nedovoljene migracije. Kljub temu število pretihotapljenih migrantov ostaja veliko, zato je treba prednostno izboljšati boj proti tihotapskim mrežam.

Severna Makedonija si prizadeva za okrepitev svojega azilnega sistema, kar zadeva osebe s posebnimi potrebami in mladoletnike brez spremstva. Vendar je še vedno potreben napredek pri sistematični registraciji migrantov. Načrt ravnanja v nepredvidljivih razmerah za obvladovanje velikih migracijskih tokov je treba še dokončati in sprejeti.

Severna Makedonija je še naprej sodelovala z državami članicami na področjih migracij in upravljanja meja. Primeri sodelovanja so vključevali: obiske strokovnjakov, izmenjave informacij in dobrih praks, tehnično opremo in usposabljanja.

Sporazumi o ponovnem sprejemu se še naprej izvajajo, države članice pa so na splošno poročale o dobrem sodelovanju na področju ponovnega sprejema, razen ene države članice, ki je poročala, da so potrebne izboljšave.

Severna Makedonija je oktobra 2022 podpisala sporazum o statusu glede operativnih dejavnosti, ki jih Evropska agencija za mejno in obalno stražo (Frontex) izvaja v Severni Makedoniji²⁹. Po začetku veljavnosti sporazuma o statusu 1. aprila 2023 se je 19. aprila 2023 začela izvajati skupna operacija, ki zajema napotitev 110 uradnikov za zagotavljanje podpore pri nadzoru meje ter obvladovanju nedovoljenih migracij in čezmejnega kriminala na celotnem mejnem odseku z Grčijo. Severna Makedonija je z agencijo Frontex na splošno razvila zelo obsežno in konstruktivno sodelovanje na področju upravljanja meja, ki se je še okrepilo aprila 2023 po začetku veljavnosti sporazuma o statusu.

Kar zadeva sodelovanje z agencijo EUAA, je bil časovni načrt za sodelovanje za obdobje od oktobra 2020 do septembra 2022 še naprej pomembno orodje za krepitev azilnega sistema, zlasti kar zadeva osebe s posebnimi potrebami in mladoletnike brez spremstva, saj se je z njim izboljšalo usposabljanje na področjih azila in sprejema, povečala kakovost pri odločanju o azilu ter izboljšal sistem za sprejem ranljivih migrantov in mladoletnikov brez spremstva. Agencija EUAA in Severna Makedonija trenutno pripravljata časovni načrt tretje generacije, medtem ko je bil časovni načrt druge generacije podaljšan, da bi se preprečile vrzeli.

4. Sodelovanje na področju varnosti

Europol je s Severno Makedonijo januarja 2007 podpisal strateški sporazum, septembra 2011 pa operativni sporazum. Raven sodelovanja in izmenjave informacij z Europolom je dobra in se je v letu 2022 povečala. Severnomakedonski uradnik za zvezo je v Europol napoten od leta 2015. Organi kazenskega pregona Severne Makedonije zagotavljajo informacije o zaseženem orožju in prijetih osumljencih, pa tudi povratne informacije, kadar se te zahtevajo v okviru operativnih dejavnosti. Severna Makedonija sodeluje tudi pri platformi EMPACT.

Zaradi dobrega napredka pri izvajanju izvedbenega sporazuma o boju proti terorizmu v okviru skupnega akcijskega načrta za boj proti terorizmu za Zahodni Balkan je s Komisijo 9. decembra 2022 podpisala revidiran sporazum, ki vsebuje nove ukrepe in ambicioznejše cilje.

5. Sheme državljanstva za vlagatelje

²⁹ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-12896-2022-INIT/sl/pdf>

Zakon o državljanstvu Severne Makedonije osebam, ki predstavljajo „poseben gospodarski interes“ za državo, omogoča pridobitev državljanstva brez izpolnjevanja zahtev glede predhodnega prebivanja. Med letoma 2005 in 2022 je državljanstvo na podlagi posebnega gospodarskega interesa pridobilo 121 oseb (izdanih pa je bilo 40 zavrnitev)³⁰. Komisija ponovno poudarja, da izvajanje tega zakona ne bi smelo privedi do sistematičnega podeljevanja državljanstva v zameno za naložbe, saj se lahko z njim zaobidejo postopek EU za izdajo vizuma za kratkoročno bivanje ter poglobljene ocene individualnih migracijskih in varnostnih tveganj, ki jih ta postopek vključuje, to pa lahko vpliva na brezvizumski režim.

6. Priporočila

Severna Makedonija je sprejela ukrepe za obravnavo večine prejšnjih priporočil Komisije. Kljub temu je potreben nadaljnji napredek, pri čemer je treba obravnavati naslednja vprašanja:

- a) nadaljnji dober napredek pri usklajevanju vizumske politike;
- b) prenehanje prakse omogočanja sistematičnega pridobivanja državljanstva na podlagi posebnega gospodarskega interesa.

³⁰ Poročilo o pregledu za Severno Makedonijo, julij 2023, https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2023-07/MK%20Cluster_1%20Draft%20screening%20report_external%20version.pdf.

SRBIJA

1. Usklajevanje vizumske politike

Srbija je brezvizumski režim v začetku leta 2022 uporabljala za 22 držav, ki so na seznamu EU z državami, za katere velja vizumska obveznost. Neusklajenost z vizumsko politiko EU je bila eden od dejavnikov, zaradi katerih se je povečal obseg nedovoljenih migracij v EU po zahodnobalkanski poti. To je zadevalo zlasti državljane Burundija, Kube, Indije, Tunizije in Turčije, ki so lahko v Srbijo vstopili brez vizumov in nato nedovoljeno prečkali zunanje meje držav članic. Komisija in srbski organi so zaradi tega vprašanja takoj vzpostavili obsežne stike.

Srbija je na podlagi tega sodelovanja in usklajenih prizadevanj ponovno uvedla vizumske obveznosti za Burundi (21. oktobra 2022, s takojšnjim začetkom izvajanja), Tunizijo (21. oktobra 2022, z začetkom izvajanja 22. novembra 2022), Gvinejo Bissau (1. decembra 2022, z začetkom izvajanja 6. decembra 2022) in Indijo (9. decembra 2022, z začetkom izvajanja 1. januarja 2023) ter Bolivijo in Kubo (27. decembra 2022, z začetkom izvajanja 10. februarja 2023 oziroma 13. aprila 2023).

Srbija brezvizumski režim trenutno še naprej uporablja za 16 držav, ki so na seznamu EU z državami, za katere velja vizumska obveznost: Armenijo, Azerbajdžan, Bahrajn, Belorusijo, Kitajsko, Indonezijo, Jamajko, Kirgizistan, Kuvajt, Kazahstan, Mongolijo, Oman, Katar, Rusijo, Surinam in Turčijo.

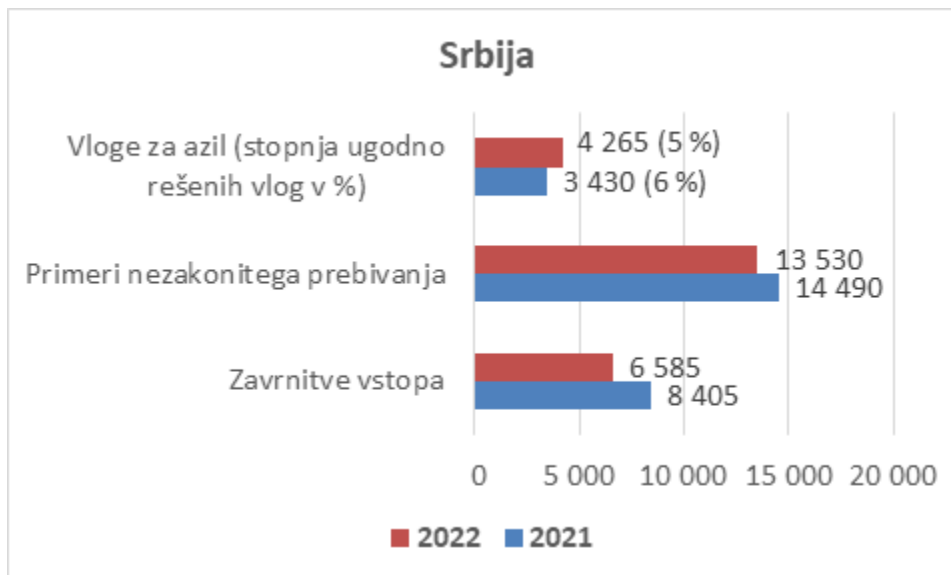
Komisija pričakuje nadaljnjo uskladitev vizumskega režima v skladu z zavezo, ki so jo sprejeli srbski organi, in od Srbije z zanimanjem pričakuje dodatne podrobnosti o napovedanem „načrtu za harmonizacijo vizumov“ in njegovem učinkovitem izvajanju.

2. Spremljanje trendov nedovoljenih migracij, prošelj za mednarodno zaščito, vračanja in ponovnega sprejema

Državljanji Srbije so leta 2022 v državah članicah vložili 4 265 prošelj za mednarodno zaščito, kar je 24-odstotno povečanje v primerjavi z letom 2021 (3 430) in pomeni ohranjanje trenda iz prejšnjih let. Stopnja ugodno rešenih prošelj se je nekoliko znižala, in sicer s 6 % v letu 2021 na 5 % v letu 2022.

Odkritih je bilo 32 nedovoljenih prehodov zunanjih meja držav članic s strani državljanov Srbije (37 leta 2021). Število državljanov Srbije, za katere je bilo ugotovljeno, da v državah članicah prebivajo nezakonito, se je še naprej zmanjševalo, saj je bilo leta 2022 takih oseb 13 530 v primerjavi s 14 490 leta 2021 (7-odstotno zmanjšanje). Leta 2022 se je število državljanov Srbije, ki jim je bil zavrnen vstop v EU, zmanjšalo za 22 % (8 405 leta 2021 v primerjavi s 6 585 leta 2022).

Število odločb o vrnitvi, izdanih državljanom Srbije (5 705 leta 2022 v primerjavi s 6 045 leta 2021), se je zmanjšalo za 6 %, medtem ko se je število vrnjenih oseb povečalo za 5 % (3 190 leta 2022 v primerjavi s 3 035 leta 2021), stopnja vračanja pa se je povišala s 50 % leta 2021 na 56 % leta 2022.



Vir: Eurostat.

3. Sodelovanje na področju migracij, upravljanja meja in ponovnega sprejema

Srbija vse od porasta nedovoljenih prehodov zunanjih meja držav članic leta 2022 konstruktivno sodeluje z EU pri izvajanju akcijskega načrta EU za Zahodni Balkan ter prispeva k upravljanju mešanih migracijskih tokov v EU.

Avgusta 2022 je sprejela novo strategijo integriranega upravljanja meja za obdobje 2022–2027 in akcijski načrt za obdobje 2022–2024. Krepitev varovanja meja ter povečanje prizadevanj za odkrivanje in preprečevanje tihotapljenja beguncev in migrantov bi morala ostati prednostna naloga.

Okrepiti bi bilo treba prizadevanja za identifikacijo in registracijo migrantov in prosilcev za mednarodno zaščito, med drugim v sprejemnih centrih. Pomembno delo za krepitev azilnega sistema in zmogljivosti za vračanje migrantov brez zakonite pravice do prebivanja, ki ga je Komisija dodatno podprla, se mora nadaljevati.

Srbija je leta 2022 sprejela več ukrepov za poostreitev zahtev za pridobitev srbskih vizumov in vstop v Srbijo. Ti spremenjeni pogoji so bili objavljeni in obsežno razširjani na vladnih spletiščih, vneseni pa so bili tudi v operativno platformo Mednarodnega združenja letalskih prevoznikov, ki jo letalski prevozniki uporabljajo za prijavo potnikov na lete v Srbijo. Predstavniki srbskih diplomatskih in konzularnih predstavništev so s pisarnami največjih letalskih prevoznikov, za katere je bilo ugotovljeno, da jih uporabljajo potniki, ki zlorabljajo brezvizumski režim, v državah akreditacije teh prevoznikov opravili pogovore. Srbski organi so opravili pogovore tudi s predstavniki vseh večjih letalskih prevoznikov v Beogradu ter s turističnimi organizacijami, ki delujejo v državah izvora oseb, ki bi lahko zlorabile brezvizumski režim Srbije.

Srbija je še naprej sodelovala z državami članicami na področju migracij in upravljanja meja. Primeri sodelovanja so vključevali financiranje, tehnično pomoč, skupne mejne patrulje in usposabljanja. S tehnično pomočjo EU se podpira strategija za integrirano upravljanje meja za obdobje 2022–2027, zlasti kar zadeva učinkovito registracijo migrantov brez urejenega statusa in njihovo obravnavo, pa tudi usklajevanje med institucijami v okviru sistema upravljanja migracij in postopkov vračanja v državo izvora ali državo prejšnjega vstopa. S sredstvi EU se podpira tudi delovanje sprejemnih in azilnih centrov, ki jih upravlja komisariat za begunce in migracije, vključno z zdravstvenimi storitvami, socialno pomočjo ter izobraževanjem za otroke in ranljive skupine. Mednarodna

organizacija za migracije (IOM) s podporo EU in držav članic izvaja program za pomoč pri prostovoljnem vračanju in reintegracijo, s katerim krepi zmogljivost srbskega sistema vračanja in lajša dostop do pomoči pri prostovoljnem vračanju.

Agencija Frontex in države članice na splošno poročajo tudi o dobrem sodelovanju na področju ponovnega sprejema.

Kljub temu so bili ugotovljeni izzivi pri ponovnem sprejemu državljanov tretjih držav, za katere je bilo ugotovljeno, da prebivajo nezakonito, in ki so v EU prispeli po zahodnobalkanski poti. Komisija je v okviru tega Srbijo pozvala, naj vzpostavi najvišjo raven sodelovanja za zagotovitev, da bo v primeru zavrnjenih prošelj za azil, ki so jih vložili ti državljani, uporabila določbo o državljanih tretjih držav iz sporazuma o ponovnem sprejemu med EU in Srbijo ter te državljane ponovno sprejela.

Srbija je sklenila sporazum o statusu glede operativnih dejavnosti, ki jih Evropska agencija za mejno in obalno stražo (Frontex) izvaja v Srbiji³¹, ki je začel veljati 1. maja 2021, določa pa napotitev skupin stalne enote evropske mejne in obalne straže z izvršilnimi pooblastili na ozemlje Srbije. Prva operacija na podlagi sporazuma o statusu se je začela 16. junija 2021 na srbsko-bolgarski meji. Decembra 2022 se je ta skupna operacija razširila tudi na mejne prehode vzdolž meje Srbije z Madžarsko. Pogajanja o novem sporazumu o statusu so se začela maja 2023 in še potekajo.

Srbija ima vzpostavljen skupni časovni načrt z Agencijo EU za azil, s katerim se podpira nadaljnji razvoj nacionalnega azilnega in sprejemnega sistema v skladu s standardi EU. Srbija je vključena v mrežo organov za sprejem EUAA.

4. Sodelovanje na področju varnosti

Srbija je še naprej dobro sodelovala z Europolom in povečala uporabo varnega kanala SIENA. Število izmenjanih sporočil se je med letoma 2021 in 2022 povečalo za 15 %. Eurojust in Srbija še naprej dobro sodelujeta v kazenskih zadevah, zlasti prek srbskega tožilca za zvezo na sedežu Eurojusta (ki je bil tja napoten marca 2020).

Srbija dejavno sodeluje pri platformi EMPACT. Leta 2022 je sodelovala pri 67 operativnih ukrepih in je imela vodilno vlogo pri enem od teh skupnih ukrepov (pri operativnem akcijskem načrtu za konopljo, kokain in heroin). Še naprej je sodelovala na dnevih skupnega ukrepanja v okviru platforme EMPACT.

Srbija je leta 2019 s Komisijo podpisala dvostranski dogovor o boju proti terorizmu, da bi izvedla skupni akcijski načrt za boj proti terorizmu za Zahodni Balkan. Poleg tega je redno pošiljala poročila, vendar je potreben nadaljnji napredek, da bi se izvajanje dogovora štelo za zadovoljivo, zlasti ker po izteku prejšnjih strategij v letu 2021 še ni sprejela novega strateškega okvira za boj proti terorizmu ter preprečevanje nasilnega ekstremizma in boj proti njemu.

Srbija še ni dokončala analize vlog in praks varnostnih služb in sveta za nacionalno varnost pri izvajanju kazenskih preiskav v zvezi s hudimi oblikami kriminala in organiziranega kriminala, čeprav se je pripravljalo delo že začelo. Sodelovanje s CEPOL, Eurojustom, Europolom in Interpolom je utečeno, zlasti na področjih trgovine z orožjem, nedovoljenega prometa s prepovedanimi drogami in boja proti zloglasnim organiziranim kriminalnim združbam. Srbija mora dodatno povečati tehnične, finančne in človeške zmogljivosti tožilstva za organizirani kriminal (vključno s prostori za namestitev novega osebja), da bo lahko neodvisno opravljalo svoje naloge. Svoj pristop, ki temelji na zadevah, bi

³¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=celex%3A22020A0625%2801%29>

morala prilagoditi strategiji za boj proti kriminalnim združbam ter se namesto na zadeve majhnega ali srednjega pomena osredotočiti na odmevne zadeve s ciljem razbitja velikih in mednarodnih organizacij ter zasega premoženja.

5. Hitra pridobitev državljanstva

Srbska vlada je v prvih mesecih leta 2023 predlagala nekatere spremembe zakona o državljanstvu, s katerimi je predvidena možnost hitre pridobitve srbskega državljanstva za državljane tretjih držav, ki v Srbiji prebivajo šele kratek čas, imajo visokošolsko diplomu, pridobljeno ali priznано v Srbiji, in so samozaposleni ali zaposleni v srbskem podjetju.

Čeprav EU spoštuje suvereno pravico Srbije, da odloča o svojih politikah v zvezi z državljanstvom in naturalizacijo, je Komisija pristojne srbske organe obvestila o svojih pomislekih glede morebitnih varnostnih tveganj za EU, povezanih s hitro pridobitvijo pravic do potovanja brez vizumov za državljane držav, ki bi sicer potrebovali vizum za EU. Vlada Srbije se je po tem, ko se je Komisija nanjo obrnila v zvezi s to zadevo, odločila predlog umakniti.

6. Priporočila

Srbija je sprejela ukrepe za obravnavanje prejšnjih priporočil Komisije. Kljub temu je potreben nadaljnji napredek, pri čemer je treba obravnavati naslednja vprašanja:

- a) nadaljnjo uskladitev vizumske politike Srbije, kar zadeva seznam EU z državami, za katere velja vizumska obveznost, zlasti v zvezi z državami, ki predstavljajo tveganje nedovoljenih migracij ali varnostno tveganje za EU;
- b) hitro dokončanje pogajanj o novem sporazumu o statusu agencije Frontex, ki bo sklenjen z EU;
- c) celovito izvajanje določbe o državljanih tretje države iz sporazuma o ponovnem sprejemu med EU in Srbijo.

II. DRUGE DRŽAVE, IZVZETE IZ VIZUMSKE OBVEZNOSTI

DRŽAVE, IZVZETE IZ VIZUMSKE OBVEZNOSTI, KI IZVAJAJO SHEME DRŽAVLJANSTVA ZA VLAGATELJE

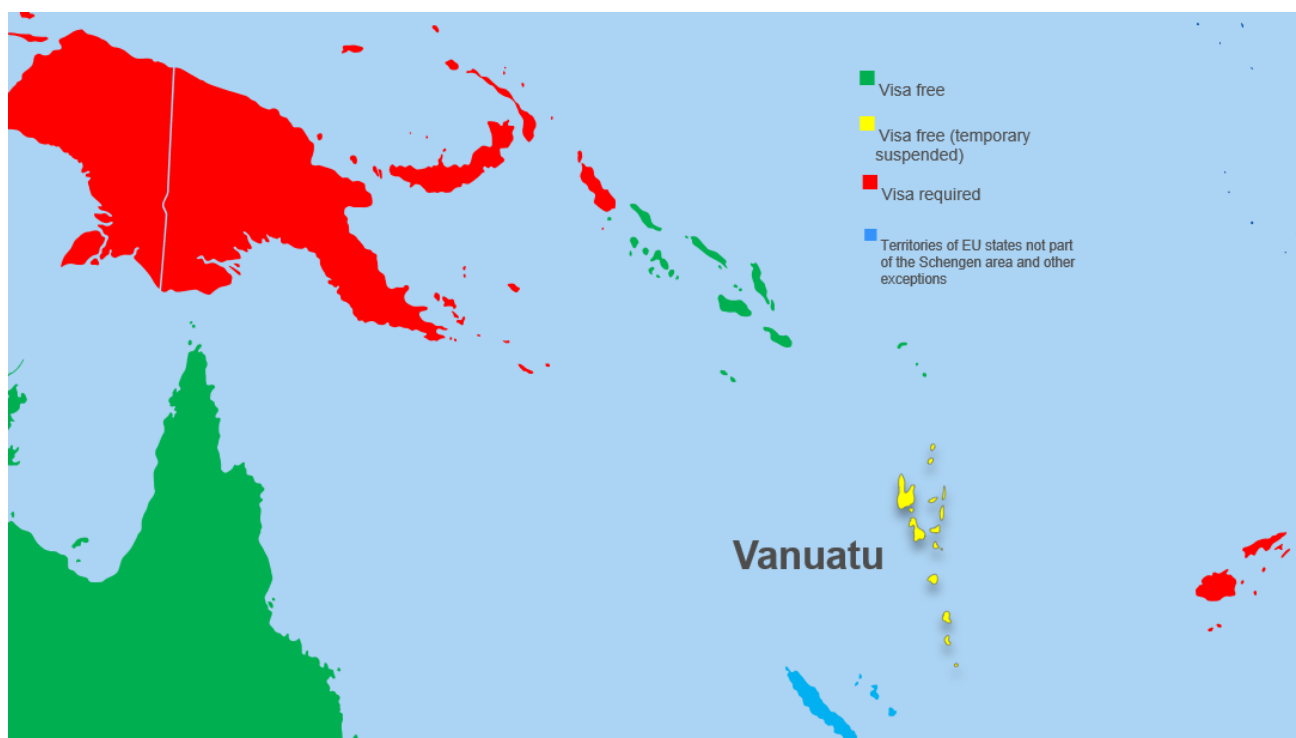
Čeprav EU spoštuje suvereno pravico tretjih držav, da odločajo o svojih postopkih naturalizacije, bi lahko sheme državljanstva za vlagatelje, ki jih izvajajo tretje države z brezvizumskim režimom ter ki niso v skladu z načeli in pogoji, na katerih temelji izvzetje iz vizumske obveznosti, predstavljale varnostno tveganje za EU in njene države članice.

EU je zlasti zaskrbljena zaradi shem državljanstva za vlagatelje, ki se komercialno oglašujejo kot zagotovitev brezvizumskega vstopa v EU. Namen sporazumov o odpravi vizumske obveznosti je olajšati stike med ljudmi iz EU in tretjih držav, ne pa državljanom drugih tretjih držav, za katere velja vizumska obveznost, omogočiti, da s pridobitvijo državljanstva zaobidejo postopek EU za izdajo vizuma za kratkoročno bivanje. Vstop v EU brez vizumov se ne bi smel uporabljati kot trgovsko blago.

Na to je opozoril tudi Evropski parlament v svoji resoluciji z dne 9. marca 2022, v kateri je za Komisijo pripravil predloge o shemah državljanstva in prebivanja za vlagatelje³². Resolucija je poleg drugih zahtev vsebovala poziv Komisiji, naj izvaja čim večji pritisk za zagotovitev, da bodo tretje države, ki imajo vzpostavljene sheme državljanstva za vlagatelje in katerih državljani lahko potujejo brez vizumov v skladu s Prilogo II k Uredbi (EU) 2018/1806, te sheme odpravile, in poziv, naj predloži predlog za spremembo člena 8 te uredbe, da se med razloge za zadržanje izvzetja iz vizumske obveznosti vključi upravljanje shem državljanstva za vlagatelje.

³² Resolucija Evropskega parlamenta z dne 9. marca 2022 s priporočili Komisiji o programih državljanstva in prebivališča za naložbe (2021/2026(INL)).

VANUATU



Vanuatu od leta 2015 upravlja sheme državljanstva za vlagatelje, v okviru katerih podeljuje državljanstvo državljanom drugih držav, ki v preteklosti niso bili povezani z Vanuatu, pri čemer ugotovi veliki večini vlog. Vanuatu je do marca 2021 je v okviru takih shem izdal več kot 10 500 potnih listov, pri čemer je bila stopnja zavrnitev izjemno nizka.

Komisija je med letoma 2017 in 2021 izrazila resne pomisleke in vlado Vanuatuja opozorila na možnost ponovne uvedbe vizumske obveznosti. Pojasnila Vanuatuja niso zadostovala za ublažitev teh pomislekov. Komisija je zato 12. januarja 2022 sprejela predlog sklepa Sveta o začasnem prenehanju uporabe sporazuma o odpravi vizumske obveznosti z Vanuatu³³. To je bil za EU prvi predlog o začasnem prenehanju uporabe sporazuma o odpravi vizumske obveznosti s tretjo državo. Svet je 3. marca 2022 sprejel sklep o delnem prenehanju uporabe sporazuma o odpravi vizumske obveznosti z Vanuatu³⁴. Ker okoliščine, zaradi katerih je bila sprejeto delno prenehanje, niso bile odpravljene, je Komisija 12. oktobra 2022 predlagala sklep Sveta o popolnem prenehanju uporabe sporazuma od 4. februarja 2023³⁵. Svet je Sklep sprejel 8. novembra 2022³⁶. Komisija je zato 1. decembra 2022 sprejela delegirano uredbo v skladu s členom 8(6), točka (b), Uredbe (EU) 2018/1806, ki določa, da se

³³ Predlog sklepa Sveta o delnem prenehanju uporabe Sporazuma med Evropsko unijo in Republiko Vanuatu o odpravi vizumske obveznosti za kratkoročno bivanje, COM(2022) 6 final.

³⁴ Sklep Sveta (EU) 2022/366 z dne 3. marca 2022 o delnem prenehanju uporabe Sporazuma med Evropsko unijo in Republiko Vanuatu o odpravi vizumske obveznosti za kratkoročno bivanje.

³⁵ Predlog sklepa Sveta o začasnem prenehanju uporabe celotnega Sporazuma med Evropsko unijo in Republiko Vanuatu o odpravi vizumske obveznosti za kratkoročno bivanje, COM(2022) 531 final.

³⁶ Sklep Sveta (EU) 2022/2198 z dne 8. novembra 2022 o začasnem prenehanju uporabe celotnega Sporazuma med Evropsko unijo in Republiko Vanuatu o odpravi vizumske obveznosti za kratkoročno bivanje.

izvzetje iz vizumske obveznosti za vse državljane Vanuatuja zadrži za obdobje od 4. februarja 2023 do 3. avgusta 2024³⁷.

Od začetka veljavnosti delnega prenehanja Komisija v okrepljenem dialogu sodeluje s pristojnimi organi Vanuatuja, da bi odpravila okoliščine³⁸, ki so privedle do zadržanja izvzetja iz vizumske obveznosti, in omogočila EU, da zadržanje odpravi.

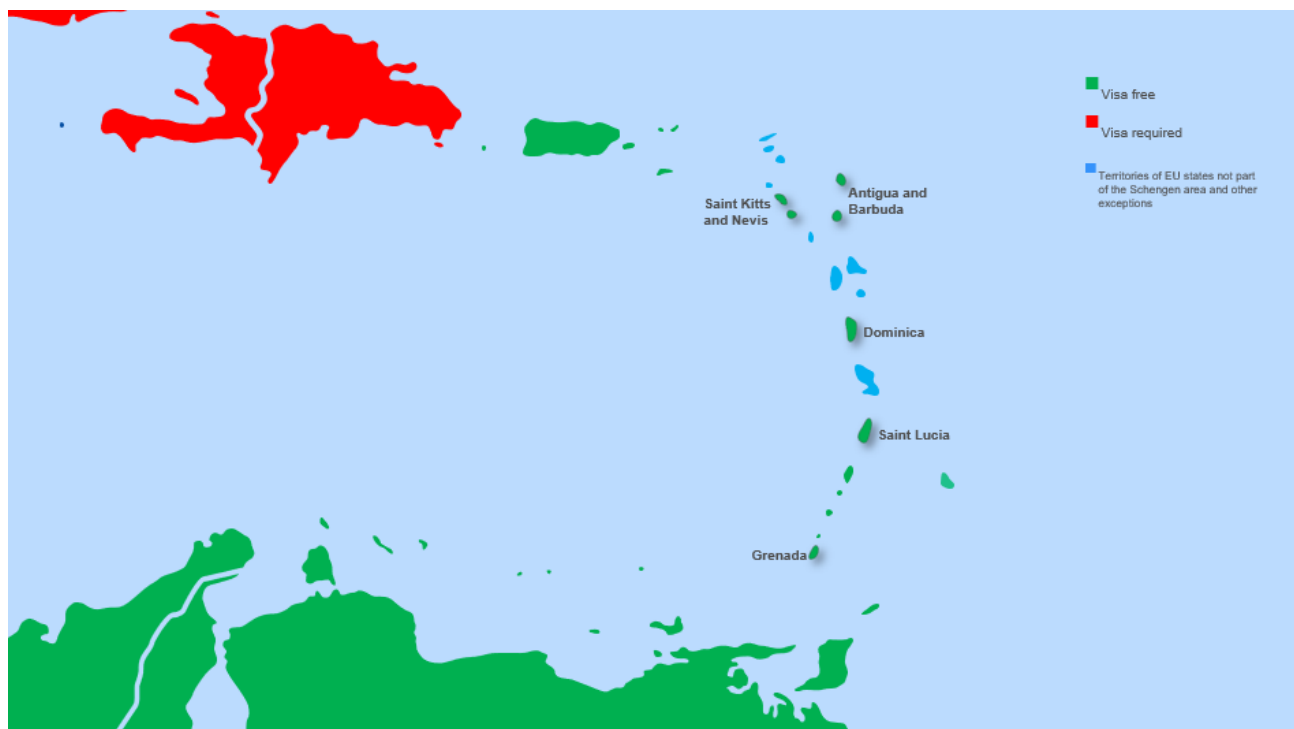
Vlada Vanuatuja je marca 2023 sprejela spremembo svojega zakona o državljanstvu, da bi okrepila varnost svoje sheme državljanstva za vlagatelje. Komisija te zakonodajne spremembe še ocenjuje. Dogovorjeno je bilo, da bo Vanuatu na naslednjem srečanju v okviru okrepljenega dialoga podrobno pojasnil zakonodajne spremembe shem za vlagatelje, ki jih je vlada sprejela marca.

Izmenjava informacij z organi Vanuatuja se bo nadaljevala, dokler Komisija ne bo menila, da je pridobila dovolj informacij za dokončanje ocene, potrebne za ugotovitev, ali so bile okoliščine, ki so privedle do zadržanja, odpravljene ali ne. Komisija bo glede na rezultat take ocene predlagala odpravo zadržanja ali vključitev Vanuatuja v seznam držav, za katere velja vizumska obveznost, kot je določeno v členu 8(7) Uredbe (EU) 2018/1806.

³⁷ Delegirana uredba Komisije (EU) 2023/222 z dne 1. decembra 2022 o začasnem zadržanju izvzetja iz vizumske obveznosti za vse državljane Vanuatuja.

³⁸ Člen 8(6), točka (a), Uredbe (EU) 2018/1806.

VZHODNOKARIBSKE DRŽAVE



Komisija od leta 2020 sodeluje s petimi vzhodnokaribskimi državami, ki upravljajo sheme državljanstva za vlagatelje (Antigva in Barbuda, Dominika, Grenada, Sveti Krištof in Nevis ter Sveta Lucija), da bi pridobila ustrezne informacije in podatke o teh shemah, za katere velja, da bi lahko predstavljale veliko tveganje za celovitost skupnega standarda poročanja OECD, saj vzbujajo sum morebitnih dejavnosti davčnih utaj in pranja denarja³⁹.

Komisija je na podlagi informacij, ki jih je prejela od pristojnih organov, ugotovila, da pri vseh ocenjenih shemah za vlagatelje obstaja veliko število uspešnih prosilcev, pri čemer je bilo skupno do zdaj izdanih vsaj 88 000 potnih listov. To število je v nekaterih državah višje od 30 000 (Dominika je izdala 34 500 potnih listov, Sveti Krištof in Nevis pa 36 742). Hkrati je stopnja zavrnitve izjemno nizka (med 3 % in 6 %), kar v povezavi s hitro obravnavo (ki v nekaterih primerih traja le dva meseca) vzbuja pomisleke glede temeljitosti varnostnega preverjanja.

Med uspešnimi prosilci so državljani, ki bi sicer za vstop v EU potrebovali vizum. Glede na prejete informacije je največ prosilcev državljanov Kitajske in Rusije, pa tudi Sirije, Irana, Iraka, Jemna, Nigerije, Libije in drugih držav. Komisija je v zvezi s tem pozdravila odločitev iz marca 2022, ki jo je sprejelo vseh pet karibskih držav, da kot odziv na rusko agresijo proti Ukrajini začasno prekinejo obravnavo vlog ruskih in beloruskih državljanov.

Karibske sheme državljanstva za vlagatelje so trenutno med najcenejšimi na svetu, namenjene pa so posameznim vlagateljem in družinam. V nekaterih primerih strošek na posameznika znaša tudi le 100 000 USD. Le nekoliko dražje so druge sheme, ki se ocenjujejo.

Glede na prejete informacije izmenjava informacij z državo izvora ali državo prejšnjega stalnega prebivališča prosilca do neke mere poteka v štirih od petih ocenjenih držav. Vendar se zdi, da to ne poteka sistematično. Vseh pet držav sodeluje s skupnim regionalnim komunikacijskim centrom

³⁹ <https://www.oecd.org/tax/automatic-exchange/crs-implementation-and-assistance/residence-citizenship-by-investment/>

Izvedbene agencije Karibske skupnosti za kriminal in varnost (IMPACS), ki zagotavlja pomoč pri pridobivanju zaupnih informacij o posameznem prosilcu. Vendar nobena od ocenjenih držav ne zahteva, da prosilci stalno prebivajo ali so celo fizično prisotni v državi, preden se jim lahko podeli državljanstvo ali celo med postopkom obravnave vloge.

Države v nekaterih primerih med celotnim postopkom obravnave vloge in preverjanja uporabljajo zasebne izvajalce, med drugim za kontrole oseb in preverjanje dokumentov, ki jih predložijo prosilci. Zunanje izvajanje postopka preverjanja, ki je zaupano zasebnim podjetjem, še dodatno vzbuja dvome glede dostopa do informacij organov kazenskega pregona in pravosodnih organov v državi izvora ali državi prejšnjega stalnega prebivališča.

Nazadnje, vseh pet držav uspešnim prosilcem v različnem obsegu omogoča, da po pridobitvi državljanstva za vlagatelje spremenijo identiteto. V Antigvi in Barbudi ter Dominiki je to dovoljeno pet let po pridobitvi državljanstva, v Grenadi po enem letu, v Svetem Krištofu in Nevisu pa ob pridobitvi državljanstva. V nekaterih primerih je dovoljena tudi večkratna sprememba imena (glede na razpoložljive informacije je ena sprememba dovoljena le v Svetem Krištofu in Nevisu).

Kratek čas obravnave, nizke pristojbine, veliko število vlog in nizke stopnje zavrnitve, pa tudi nekateri vidiki postopkov varnostnega preverjanja na splošno kažejo, da bi lahko upravljanje takih shem predstavljalo določena tveganja za varnost držav članic EU. Dejstvo, da lahko uspešni prosilci po pridobitvi novega državljanstva spremenijo svojo identiteto, povzroča dodatna potencialna varnostna tveganja.

Dvostranska posvetovanja še potekajo, Komisija pa bo še naprej tesno sodelovala z navedenimi tretjimi državami, da bi po dokončanju svoje ocene poiskala dolgoročne rešitve. V zvezi s tem bo sklicala skupne odbore strokovnjakov, ustanovljene z dvostranskimi sporazumi o odpravi vizumske obveznosti, katerih namen je spremljati izvajanje sporazumov in reševati spore, ki izhajajo iz njihove uporabe.

ZAKLJUČEK

Komisija meni, da je vseh osem sosednjih držav EU, ocenjenih v okviru tega poročila, sprejelo ukrepe za obravnavanje več priporočil iz petega poročila na podlagi mehanizma za zadržanje izvzetja iz vizumske obveznosti. Kar zadeva Gruzijo in Ukrajino, katerih državljani so bili iz vizumske obveznosti izvzeti pred manj kot sedmimi leti in za kateri je poročanje o izpolnjevanju meril za liberalizacijo vizumskega režima še vedno potrebno, Komisija meni, da so zahteve za liberalizacijo vizumskega režima še naprej izpolnjene. Kljub temu mora vseh osem držav sprejeti nadaljnje ukrepe za obravnavo priporočil Komisije.

Države članice poročajo o na splošno dobrem sodelovanju z vsemi osmimi državami na področju migracij in varnosti. Več teh držav mora še naprej obravnavati neutemeljene prošnje za azil, med drugim s krepitvijo sodelovanja pri platformi EMPACT in nadaljnjo organizacijo ciljno usmerjenih kampanj obveščanja. Vse države bi morale še naprej dosegati napredek pri usklajevanju vizumske politike za preprečitev tveganja, da bi na njihovo ozemlje brez vizuma vstopali državljani tretjih držav, ki bi nato nedovoljeno potovali naprej v EU. Nadaljnja prizadevanja so potrebna tudi v boju proti organiziranemu kriminalu in korupciji.

Liberalizacija vizumskega režima je ključni del sodelovanja EU z državami Zahodnega Balkana in vzhodnega partnerstva na področju migracij, varnosti in pravosodja. Spodbuja mobilnost in stike med ljudmi, prav tako lahko sproži reforme ključnih politik v teh državah. Skrbno spremljanje tega procesa se bo nadaljevalo, med drugim s sestanki med višjimi uradniki, rednimi sejami pododbora za pravosodje, svobodo in varnost ter razpravami med EU in državami, zajetimi v poročilu. Komisija bo spremljanje vidikov, povezanih z merili za liberalizacijo vizumskega režima, še naprej obravnavala tudi v svojem letnem poročilu o širitvi.

Prav tako bo še naprej spremljala vse države, izvzete iz vizumske obveznosti, ki upravljajo sheme državljanstva za vlagatelje, in okrepila dialog z njimi, da bi našli dolgoročne rešitve za preprečitev morebitnega izogibanja postopku EU za izdajo vizuma za kratkoročno bivanje ter poglobljeni oceni individualnih migracijskih in varnostnih tveganj, ki jo ta postopek vključuje.

Komisija bo še naprej izvajala nov celovit pristop k spremljanju, ki ga je napovedala v sporočilu z dne 30. maja 2023 in v okviru katerega obravnava vse iz vizumske obveznosti izvzete tretje države. Na podlagi rezultatov tega postopka spremljanja bo še naprej poročala o migracijskih in varnostnih izzivih tretjih držav, ki so izvzete iz vizumske obveznosti, v obsegu, ki presega njene obveznosti poročanja.